

AINEVALDKOND „EESTI KEEL JA KIRJANDUS“

ÜLDALUSED

Eesti keelel kui emakeelel ja/või õppekeelel on eriline koht õppekavas. Eesti keele hea valdamine loob eeldused eesti kultuuri tundmaõppimiseks ja väärtustamiseks ning hõlbustab teiste õppeainete õppimist. Ühiskondlikul tasandil on eesti keelel eriline tähtsus rahvuskeelena: eesti keel kannab eesti kultuuri, oma keel ja kultuur on rahvuse säilimise ja kestmise eeldus. Emakeel on inimese mõtlemise ja tunnetuse vahend, samuti peamine eneseväljenduse ja vahetu suhtlemise vahend.

Inimese suhtlemisel ümbritseva maailmaga on kesksel kohal teabevahetus, sealhulgas nii teiste inimeste arusaamade ja suhtumiste tunnetamine kui ka oma hinnangute ja suhtumiste väljendamine. Teabevahetuse ja inimsuhtlemise kandjateks üldisemas mõttes on suulised, kirjalikud ja pildilised tekstid. Oma elus puutub inimene kokku mitmesuguste tekstidega, argivestlusest ja tarbetekstist meediani, keerukast teabetekstist väljendusriikka kunstiteoseni. Seetõttu on oskused, mis võimaldavad erinevaid tekste mõista ja luua, inimesele ümbritseva maailmaga suhtlemiseks hädavajalikud. Nende oskuste arendamine on eesti keele õpetuse kõige laiem eesmärk.

Õppeaine avar eesmärgiseade tingib õppeaine eesmärkide taotlemise mitme õppevaldkonna kaudu. Keelekasutust ning oskust tekste mõista ja luua arendatakse eesti keele õpetuses kolme õppevaldkonna – õigekeelsusõpetuse, tekstiõpetuse ja kirjandusõpetuse kaudu. Õppeaine eesmärkide saavutamise eelduseks on kolme õppevaldkonna integratsioon ja harmooniline koostoime õppeprotsessis.

Õigekeelsusõpetuse eesmärk on anda põhiline õigekeelsusoskus ning ülevaade eesti keele ehitusest. Keeleküsimuste käsitlemine on rakendusliku iseloomuga, hõlmab samavõrd õigekeelsust kui ka sõnavara rikastust. Õpetuse ülesandeks on teadvustada ka keele varieerumist ja keelendite kasutusvõimalusi.

Kirjandusõpetusel on oluline roll õpilaste maailmapildi, esteetiliste ja eetiliste tõekspidamiste ning loovuse kujunemisel. Erinevatest ajastutest ja kultuurikontekstist pärinevate kirjandusteoste lugemine kui kunstilise tunnetuse protsess, mis tugineb lugeja fantaasiale, eeldab kaasaloomist ja kaasaalamist. Kirjandusteoste lugemisel saadud elamusest lähtuv ja kirjandusteadmiste omandamisega seostatud käsitlemine võimaldab õpilasel saada täielikuma ning sügavama ettekujutuse elust ja inimsuhetest, avardab tema tunde- ja mõttemaailma, arendab lugejaoskusi ning süvendab kirjandushuvi. Käsitletav kirjandus on autorite valikult avar, žanriliselt ja temaatiliselt mitmekülgne, eri ajastuid ja paikkondlikku eripära (nt murdetekstid) ning õpilase eakohaseid huve arvestav, annab õpilasele mõtlemisainet ja eneseväljendusajendeid. Kirjanduse lugemine ning kirjandusteadmised toetavad teiste kunstiainetes, ajaloo ja sotsiaalainetes õpet, samuti võõrkeelte õppimist.

Õigekeelsusõpetus ja kirjandusõpetus tegelevad mõlemad tekstidega, aga teevad seda erinevast aspektist. Neid valdkondi seob tekstiõpetus, mille abil õpilane omandab ülevaate mitmesuguste funktsioonidega tekstidest. Tekstiõpetus kujundab oskust mitmesugustes tekstides orienteeruda, neis sisalduvat teavet ja erisuguseid arvamusi kriitiliselt hinnata ning vajalikke valikuid teha. Õpitakse koostama ka uusi tekste, see võib olla loetu-kuuldu ümber struktureerimine, refereerimine, kommenteerimine, arvustamine või isiklike seisukohtade väljendamine, arvestades vestluspartnerit-lugejat ning situatsiooni. Õpilane mõistab, et kõnelemine, kuulamine, lugemine ja kirjutamine on sõnumivahetus, teadasaamine ja teadaandmine. Ta õpib teadlikult jälgima ja arendama oma suulist ja kirjalikku väljendusoskust. Õpilasest kujuneb aktiivne raamatukogu ja muude teabeallikate kasutaja.

Õppevaldkondade koostoime tulemusena areneb õpilase mõtlemisvõime ja oskus õppida: omandatakse olulisi kuulamis-, kõnelemis-, lugemis- ja kirjutamisstrateegiaid, kujuneb soov ja oskus oma mõtteid väljendada.

1.–4. klassini on eesti keel õppeaine, mille õppimine arendab kõiki keelelisi osaoskusi

(kõnelemine, kuulamine, lugemine, kirjutamine, õigekeelsus) nii teabe- ja tarbetekstide kui ka kirjandustekstide lugemise, reflekteerimise ja kirjutamise toel. Alates 5. klassist on eesti keel ja kirjandus eri õppeained, mida seob tekstikeskne käsitlusviis ning keeleliste osaoskuste arendamine. Kirjandusõpetus taotleb küll eeskätt õpilaste kirjandushuvi ja lugejavõimete kujunemist ning kõlbelis-emotsionaalset arengut kirjandusteoste lugemise ja mõtestamise toel, kuid kirjandustundides vaadeldakse ka ilukirjanduskeele eripära ning arendatakse õpilaste suulist ja kirjalikku väljendusoskust.

Ainevaldkonna õppeainete lõimimise põhialus on avar käsitlus tekstidest, hõlmates nii suulisi kui ka kirjalikke, tarbe- ja ilukirjandustekste, samuti pildilise, graafilise ning teiste tekstiliikide kombinatsioone. Ainevaldkonna õppeainete koostoimes omandatakse teiste õppeainete õppimiseks vajalikke kuulamis-, kõnelemis-, lugemis- ja kirjutamisstrateegiaid, kujuneb soov ning oskus oma mõtteid väljendada.

Keelekasutust ning oskust tekste mõista ja luua arendatakse teksti- ja õigekeelsusõpetuse kaudu. Eesti keelt ja kirjandust õppides omandab õpilane keelelise suhtluse oskused ja vilumused, õpib oma mõtteid ning tundeid väljendada, kuuldot ja loetut analüüsima ning kogutud teavet üldistama. Kirjanduse lugemine ja käsitlemine tundides avardab õpilase kultuuri- ja elukogemusi, rikastab sõnavara, soodustab kirjandushuvi ning lugejavõimete ja isiksuse arengut.

Ainevaldkonna õppeained tervikuna toetavad õpilaste keelepädevuse ja kommunikatiivsete oskuste kujunemist ning esteetilist, kultuurilist ja sotsiaalset arengut.

Üldpädevuste kujundamine ainevaldkonna õppeainetes

Õpilaste **väärtuspädevuse** kujundamisel on ainevaldkonnal väga oluline koht, arvestades kirjanduse kui kunstiaine spetsiifikat. Kirjandusõpetuses on peamine rõhk kõlbeliste ja esteetilis-emotsionaalsete väärtuste ning kultuuriväärtuste kujunemisel loetavate ilukirjandus- ja aimetekstide alusel. Ka keeleõpetus rõhutab vaimseid ja kultuuriväärtusi: keelt kui rahvuskultuuri kandjat, keeleoskust kui inimese identiteedi tähtsat osa. Keeleõpetus väärtustab funktsionaalset kirjaoskust ning teadlikku kriitilist suhtumist teabeallikatesse, sh meediasse.

Keele- ja kirjandusõpetus arendavad olulisi õpipädevusi: kuulamis- ja lugemisoskust, eri liiki tekstide mõistmist, fakti ja arvamuse eristamist, eri allikatest teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist, eri liiki tekstide koostamist ning oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist.

Ainevaldkonna õppeained toetavad **sotsiaalse pädevuse** kujunemist, avardades õpilase maailmapilti ja ettekujutust inimsuhetest ning kujundades suhtluspädevust: suulise ja kirjaliku suhtluse oskusi, suhtluspartneri arvestamist ning sobiva käitumisviisi valikut, oma seisukohtade esitamise ja põhjendamise oskust.

Enesemääratluspädevuse ja ettevõtlikkuspädevuse ning vastutustunde kujunemist toetatakse nii meedia- ja kirjandustekstidest kui ka õpilaste igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide arutamise, seisukohavõtu ja lahenduste otsimisega nii keele- ja kirjandustundides kui ka

loovtöodes. Enesekohase ja ettevõtlikkuspädevuse kujunemist soodustab õpilaste osalemine projektides, mis eeldavad õpilaste omaalgatust ja aktiivsust ning keele- ja kirjandusteadmiste rakendamist ning täiendamist eri allikatest.

Läbivad teemad

Valdkonna õppeainete eesmärgiseade, õpitulemuste ning õppesisu kavandamisel on erineval määral silmas peetud kõiki õppekava läbivaid teemasid olenevalt kooliastmest, õppeaine spetsiifikast ja seostest ühe või teise läbiva teemaga. Läbivad teemad „Väärtused ja kõlblus” ning „Kultuuriline identiteet” on ainevaldkonna õppeainetele eriomased teemad, mida käsitletakse läbivalt ilukirjandust ning kultuuriteemalisi teabetekste lugedes ja analüüsid, nende üle arutledes ning nende põhjal kirjutades.

Läbiva teema „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine” eesmärgiseadega on kooskõlas kõik ainevaldkonnas taotletavad pädevused: õpipädevus, funktsionaalne lugemisoskus, suuline ja kirjalik väljendusoskus ning tekstiloome. Arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, suutlikkust oma arvamust kujundada ja väljendada ning probleeme lahendada. Õpetegevus võimaldab õpilasel märgata oma ainespetsiifilisi kalduvusi ning arendada loomevõimeid.

Läbivate teemade „Keskkond ja jätkusuutlik areng” ning „Tervis ja ohutus” käsitus taotleb õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, keskkonnateadlikuks, vastutustundlikuks ning tervist ja turvalisust väärtustavaks inimeseks. Ainevaldkonna õppeainetes toetatakse neid arengusuundumusi teemakohaste tekstide, sh meediatekstide valiku ja analüüsi ning neis tõstatatud probleemide üle arutlemisega suulises ja kirjalikus vormis.

Läbiva teema „Teabekeskond” käsitlemine ainevaldkonna õppeainetes hõlmab eri allikatest (sh internetist) teabe hankimist, selle kriitilist hindamist ja kasutamist nii keeleteadmiste ning õppeteemakohaste teadmiste laiendamiseks kui ka tekstiloomes.

EESMÄRGID

Põhikooli aineõpetus taotleb, et õpilane:

- austab eesti keelt kui rahvuskultuuri kandjat;
- arendab kriitilist mõtlemist ja analüüsioskust;
- väärtustab head keeleoskust eneseväljendus- ja suhtlusvahendina;
- arendab oma suulist ja kirjalikku väljendusoskust, omandab õigekirjaoskuse;
- õpib mõtestatult lugema ja kirjutama eri liiki tekste;
- loeb eakohast väärtkirjandust, kujundab selle kaudu oma kõlblisi tõekspidamisi, rikastab oma mõttemaailma;
- arendab kirjanduse mõistmist, kujutusvõimet, loovust ja kunstimaitset;
- huvitub ilukirjandusest ja paikkonna kultuurist;

- õpib hankima teavet erinevatest allikatest; harjub kasutama sõnaraamatuid ja käsiraamatuid.

HINDAMISE ALUSED

Hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi suuliste vastuste, sealhulgas esituste ning kirjalike tööde alusel, arvestades teadmiste ja oskuste vastavust ainekavades taotletavatele õpitulemustele; õpilaste individuaalseid iseärasusi ja mõtlemistasandite arengut.

Eesti keele õppimise tulemusi kokku võtva hindamise vormiks võib olla kompleksne töö.

I kooliastmes hinnatakse õpilase:

- 1) suulist keelekasutust, s.o kõnelemist ja kuulamist,
- 2) lugemist, s.o lugemistehnikat, teksti mõistmist ja vabalugemist,
- 3) kirjutamist, s.o kirjatehnikat, õigekirja ja kirjalikku tekstiloomet.

II ja III kooliastmes hinnatakse õpilase:

- 1) suulist ja kirjalikku suhtlust,
- 2) tekstide vastuvõttu,
- 3) tekstiloomet,
- 4) tekstide õigekeelsust.

Kirjanduse õppimise tulemusi hinnatakse eesti/vene keele õppest eraldi alates 5. klassist.

II kooliastmes hinnatakse:

- 1) teoste lugemist ning tutvustamist,
- 2) jutustamist,
- 3) tekstide tõlgendamist ja analüüsi, kirjandusliku kujundi mõistmist,
- 4) teksti esitust ja omaloomingut.

III kooliastmes hinnatakse õpilase:

- 1) iseseisvat lugemist ja eri viisidel jutustamist,
- 2) teksti tõlgendamist, analüüsi ja mõistmist,
- 3) teksti esitust ja omaloomingulisi töid.

Kirjalikes kirjandusülesannetes parandab õpetaja ka keelevead, kuid hinnates arvestab valdavalt töö sisu. Omaloominguliste tööde puhul võib lisahindega tunnustada esteetilist aspekti.

FÜÜSILINE ÕPPEKESKKOND

Kool korraldab keele ja kirjanduse valdkonna ainete õpet:

- klassis, kus saab mööblit ümber paigutada liikumistegevusteks (nt dramatiseeringud, õppemängud) ning rühmatöök;
- kooli raamatukogus ning väljaspool kooli vastavalt õppekavas sätestatule.

Kool võimaldab:

- klassiruumis kasutada õigekeelsussõnaraamatuid ja võõrsõnade leksikoni;
- kasutada info- ja kommunikatsioonitehnoloogia õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid, sealhulgas veebisõnaraamatuid

EESTI KEELE AINEKAVA 1. – 3. KLASSILE

I kooliastmes on eesti keel integreeritud õppeaine, mis taotleb nii keele- kui ka kirjandusõpetuse eesmäärke.

I kooliastmes on kolm õppevaldkonda: suuline keelekasutus (kuulamine, kõnelemine), lugemine ja kirjutamine. Suuline keelekasutus hõlmab eneseväljendust argiolukorras ning eakohase suulise teksti mõistmist ja edasiandmist. Lugemise õpetamisel kujundatakse oskust töötada tekstiga eakohaste juhiste alusel. Kirjutamise õpetusega kujundatakse õigekirjaoskus õpitud keelendite piires ja suutlikkus end eesmärgipäraselt kirjalikult väljendada.

EESMÄRGID

- alusoskuste – kuulamis-, vestlus-, jutustamis-, lugemis- ja kirjutamisoskuse - kujundamine;
- kirjasõnasse positiivse suhtumise kujundamine;
- lugemisoskuse ja loetu mõistmise arendamine;
- kirjutamisoskuse arendamine ja käekirja kujundamine;
- keeleteadmiste omandamine;
- õpilase monoloogilise kõne arendamine;
- aktiivse sõnavara avardamine;
- kaashäälikute kolme pikkuse eristamise kujundamine;
- jutustava ja küsilause eristamine;
- erineva tekstitöötlusoskuse arendamine;
- kaas- ja täishäälikuühendite leidmine sõnades;
- väärtustava, tähelepaneliku ja kriitilise kuulamisoskuse kujundamine;
- aluse loomine edukakas õpitegevuseks järgmises kooliastmes kuulamis-, vaatlus-, vestlus-, jutustamis-, lugemis- ja kirjutamisoskuste näol;
- ortograafiaalaste oskuste ja vilumuste kujundamine;
- jutustamisoskuse aluse loomine isiklike kogemuste ja kirjanduse põhjal, vestlusoskuste arendamine;
- abimaterjalide kasutamise oskuse kujundamine;
- rahvuskirjanduse tundma õppimine.

EESTI KEELE AINEKAVA 1. KLASSILE

Maht 245 ainetundi aastas.

Õppesisu

LUGEMISOSKUS:

õpetaja ja kaaslase kuulamine. Sõnade hääldamine õiges vältes lugedes ja kõneledes. Pausid lugemisel kirjavahemärkide kohal, hääle langus lause lõpus. Häälega ja vaikselt lugemine. Teksti täpne ja veatu lugemine. Kahekõne lugemine. Käekirjalise teksti lugemine tahvlilt ja oma vihikust.

Tutvumine tarbetekstiga: kutse, teade, kava, õnnitlus, retsept.

LUGEMISILMEKUS:

tähelepanu juhtimine õigele pauseerimisele punkti, küsi- ja hüüumärgi puhul; lihtlausete lugemine langeva intonatsiooniga.

TÖÖ TEKSTI ILLUSTRERIVA MATERJALIGA:

pala sisu ennustamine illustratsiooni või pealkirja järgi.

Esmase oskuse kujundamine teksti mõistmiseks ja selle vahendamiseks küsimuste abil: pala tegelaste ja koha määratlemine; pala tegelaste võrdlemine ja iseloomustamine nende iseloomuomaduste järgi, mis palas otseselt antud; sõnavara täpsustamine ja rikastamine; luuletuse sisu avamine õpetaja abiga;

LUGEMISHUVI ÄRATAMINE JA SUUNAMINE:

iseseisvale lugemisele aluse panemine; eesti lastekirjanike teoste lugemine; loetud raamatu sisu valikuline jutustamine; tutvumine lasteraamatukoguga.

SUULINE ENESEVÄLJENDUS:

sõnavara laiendamine, sõnade tähenduste täpsustamine. Riimuvate sõnade leidmine (algriiim) õpetaja abiga. Teksti kohta käivatele konkreetsetele küsimustele vastamine. Jutustamine kuuldu ja läbielatu põhjal tugisõnade ning küsimuste toel. Jutukesele lõpu mõtlemine. Jutustamine pildi ja pildiseeria järgi (küsimuste toel). Luuletuse esitamine. Mõistatused. Vanasõnad. Vastand- ja samatähenduslikud sõnad. Õpiku sõnastiku kasutamine.

KIRJUTAMINE

Õigekiri. Häälik ja täht. Sõna. Lause. Jutt. Häälikuanalüüs. Täis- ja kaashäälikud. Täishäälikute pikkused ja õigekiri. Täishäälikuühend. Lause lõpumärgid (punkt, hüüumärk, küsimärk). Liitsõnade õigekiri. Suur algustäht lause alguses. Suur algustäht nimedes (oma nimi, kodukoha, linna, küla, kodutänav, lähedaste inimeste ja sõprade, kooli nimi). K, p, t sõna algul. Üks ja mitu. Mitmuse tunnus –d. Ühesilbiliste sõnade õigekiri (uus – uss, saal- sall). Tegusõna oleviku 3. pöörde lõpp (-b, -vad). Küsimused kes?, mis?. K, p, t s-i ja h kõrval. Tähestik.

Tekstiõpetus. Lausete moodustamine ja kirjutamine. Jutule lõpu kirjutamine. Pildi ja pildiseeria järgi küsimuste toel jutukese kirjutamine. Argitekst (suuline keelekasutus, kõnetus- ja viisakusväljendid). Tarbetekst (kiri, kava). Teabetekst (tööjuhend, sõnastik, raamatu sisukord, õpikutekst). Meediatekst (ajakirja tekst).

Kirjatehnika. Õige pliiatsihoid ja kirjutamisasend. Joonistähed. Väikesed ja suured kirjatähed. Numbrite kirjutamine. Õiged tähekujud, seosed, proportsioonid, ühtlane kirjarida. Lausete kirjutamine ja ärakiri. Vihiku kujundamine: pealkiri, kuupäeva märkimine, töö paigutamine. Õpilaspäeviku täitmine: tunniplaani kirjutamine, koduste tööde märkimine.

Õpitulemused

Õpilane oskab:

- teha häälikuanalüüsi: kuulnud sõnas määrata häälikute olemasolu, arvu ja järjekorda ning häälida;
- leida ja öelda etteantud sõnas erinevaid täis- ja kaashäälikuid;
- kuulmise järgi eristada, muuta ja võrrelda sõnas täishäälikute pikkusi ning neid kirjas õigesti märkida;
- lugeda omakirjutatud sõnu, leida ja parandada vead;

- kirjutada sõna alguses ning s-i ja h kõrval k, p, t;
- kirjutades piiritleda lauset suure algustähega ja punktiga lause lõpus;
- kirjutada õigesti tuttavaid nimesid (oma nimi, kodukohta, linna, küla, kodutänava, kooli ja sõprade nimi);
- kirjutada õigesti mitmuse tunnuse –d;
- kirjutada õigesti tegusõna oleviku 3. pöörde lõpp (-b, -vad);
- moodustada lauseid tugisõna ja küsimuste toel;
- jutustada süžee- ja seeriapildi järgi küsimuste ning tugisõnade toel;
- lugeda õpitud teksti veatult, langeva intonatsiooniga ja pause pidades;
- õpitud teksti lugemise järel vastata tegelaste ja tegevuste kohta käivatele küsimustele;
- kirjutada sõnu ning lauseid joonis- ja kirjatähtedega;
- kasutada õiget pliatsihoidu ja istumisasendit;
- õpetaja juhendamisel tahvlinäidise järgi täita õpilaspäevikut;
- I klassis loeb õpilane vähemalt 4 lasteraamatut.

Soovituslik lugemisvara

- S. Väljal „Jussikese seitse sõpra“
- E. Raud „Sipsik“, „Karu maja“
- A. Perviku Laura sari.
- E. Janikovszky „Kui ma oleksin suur,“
- S. Mihhalkov „Lugu kolmest põrsakesest“
- Vennad Grimmid „Lumeeit,“
- T. Egner “Söobik ja Pisik”
- E. Niit luuleraamat omal valikul
- A. Kivirähk „Leiutajateküla Lotte“

Kasutatav õppematerjal

Jaanus Vaiksoo, Sirje Toomla, Kadri Ilves. **Aabits**. Koolibri, 2011

Heily Epro, Pille Kasuk, Eva Noormaa, Sirje Toomla. **Aabitsa töövihik**. Koolibri, 2012

Sirje Toomla, Kadri Ilves. **Kirjavihik. 1. osa**. Koolibri, 2013

Jaanus Vaiksoo. **Jaagupi esimene koolisügis**. Koolibri, 2005

Ilotana Haalen, Marget Indov. **Ilus emakeel. 1. klassi lugemisülesanded aabitsa ja õpiku juurde**. Koolibri, 2014

Sirje Toomla. Ilus emakeel. **Aabitsa ja 1. klassi eesti keele õpiku ja töövihiku kuulamisülesanded. CD**. Koolibri, 2006

Sirje Toomla, Heily Epro. **Ilus emakeel. Aabitsakomplekti õpetajaraamat**. Koolibri, 2008

Sirje Toomla, Jaanus Vaiksoo. **Ilus emakeel. 1. klassi eesti keele õpik**. Koolibri, 2011

Sirje Toomla, Heily Epro, Pille Kasuk. **Ilus emakeel. 1. klassi eesti keele töövihik.** Koolibri, 2012

Sirje Toomla, Kadri Ilves. **Kirjavihik. 2. osa.** Koolibri 2006

Sirje Toomla. **Ilus emakeel. 1. klassi eesti keele õpetajaraamat.** Koolibri, 2010

eKeel 1. Ilus emakeel. PowerPoint 2010 esitlus.

Metoodilised soovitused

Kirjutamine: pildiseeria ja tugisõnade põhjal jutu koostamine, selle alguse ja lõpu mõtlemine; riimuvad salmid; aabitsa ja lugemiku tegelastele juhendite, reeglite, juhiste kirjutamine; ladumismängud; märksõnaskaemid.

Kuulamine, rääkimine: pildiseeria järgi jutukeste koostamine; näidendi esitamine rollidena; dramatiseeringud; luuletuste ilmekas peast esitamine; erinevad kuulamis- ja mälumängud; pealkirja ja piltide järgi pala sisu ennustamine; jutustamine; pala osade pealkirjastamine; hääldusharjutused; kirjeldamisülesanded; tulpdiagrammi analüüs; väitlused; paaris- ja grupitööd.

Lugemine: tähelepanelik lugemine ja analüüs, stopp-lugemine, ennelugemis-, lugemis- ja pärastlugemise ülesanded.

Ainetevaheline lõiming

Esimeses klassis on kõikide ainevaldkondade teemad lõimitud teiste ainetega ning õppekava läbivate teemadega. Õppetöö on liigendatud lähtudes sõlmpunktidest:

- Mina ja perekond.
- Mina ja minu klass, kool.
- Mina ja minu tervis.
- Minu kodukoht ja kodumaa.
- Mina ja keskkond.
- Aeg.
- Aastaajad.
- Rahvakalender.
- Loodus.
- Teised rahvad ja kultuurid.

Hindamine

1. klassis kehtib sõnaline hindamine. Õpilase teadmisi ja oskusi hindab õpetaja õpilase suuliste vastuste, kirjalike ja praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust õppekavas esitatud nõuetele. Õppeveerandite lõpus antakse kirjalik sõnaline hinnang.

Hinnatakse lapse:

- 1) psüühiliste protsesside arengut:
 - taju mõtestatus, diferentseeritus, emotsionaalsus

- tähelepanu jaotamine, püsivus, keskendumine
 - mälu, mälumaht
 - mõtlemisoskus
 - kujutlusvõime
- 2) pädevuste kujunemist:
- suhtlusvalmidus
 - sõbralikkus
 - viisakas käitumine
 - kaaslastega arvestamine
 - teadmiste ja oskuste tähtsustamine
 - ilu märkamine ja hindamine
 - rõõm eneseväljendusest ja liikumisest
 - iseseisva ja rühmatöö oskus
 - saadud juhendite täitmine
 - vaatlemine, kirjeldamine, nähtuste rühmitamine
 - töösse süvenemine
- 3) õpitulemusi vastavalt ainekava nõuetele;
- 4) õppeprotsessis osalemist:
- motivatsioon, aktiivsus
 - pingutuse iseloom tulemuste saavutamiseks.

EESTI KEELE AINEKAVA 2. KLASSILE

Maht 210 ainetundi aastas.

Õppesisu

LUGEMINE

Lugedes ja jutustades õige intonatsiooni, tempo, rütmi ja hääletugevuse kasutamine, selge hääldus teksti esitades. Ladus lugemine ülearuste pauside ja takerdusteta, paraja kiirusega, täpne ja veatu teksti lugemine, näidendi ositi lugemine, õpiku sisukorra kasutamine, huvipakkuva raamatu leidmine raamatukogust, muinasjutt, mõistatus, vanasõna, jutustus, luuletus, näidend, piltjutt, mõisted: autor, pealkiri, kunstnik, kahekõne.

SUULINE ENESEVÄLJENDUS

Sündmuse, isiku, looma, eseme kirjeldamine tugisõnade, küsimuste ja piltide toel, riimuvate sõnade leidmine (iseseisvalt), tekstis kujutatud sündmuste kohta küsimustele vastamine, lugemispala kokkuvõtlik jutustamine küsimuste, tugisõnade ja piltide toel, jutukesele alguse mõtlemine, lausete laiendamine küsimute abil, sõnavara: vastandsõna, lähedase tähendusega sõna, sõnatähenduste täpsustamine.

KIRJUTAMINE

Õigekiri

Häälik – silp – sõna – lause – jutt, täis- ja kaashäälikud, tähed ja tähestik (koos võõrtähtedega), täishäälikuühend, kaashäälikuühend, suluta kaashäälikute pikkused ja õigekiri, silbitamine ja poolitamine (kuni 3-silbiliste sõnade silpide määramine), poolitamise üldpõhimõtted, i ja j-i õigekiri (sõnaalguline i, sõna- ja silbialguline j), -ga sõna lõpus (kaasaütleva käände õigekiri), -ta sõna lõpus (ilmaütleva käände õigekiri), -sse sõna lõpus (sisseütleva käände õigekiri), -d ja -te tegevust näitavate sõnade lõpus, mitmuse tunnuse –d, ma, sa, ta, me, te nad õigekiri, väike algustäht õppeainete nimedes, suur algustäht lause alguses, inimeste- ja loomanimedes, kohanimedes, omadust näitavad sõnad, tegevust näitavad sõnad, H enam levinud sõnade algul, k, p, t sõna alguses ning s-i ja h kõrval, liitsõna, pöördelõppude õigekirjutus, väit-, hüüd- ja küsilause, lause lõpumärgid, koma et, sest, aga, kuid, siis ees, koma loetelus, sidesõna.

Tekstiõpetus

Argitekst: suuline keelekasutus, kõnetus- ja viisakusväljendid.

Tarbetekst: teade, kutse, kiri, kava, õnnitlus, retsept.

Teabetekst: tööjuhend, sõnastik, raamatu sisukord, õpikutekst, teatmeteose tekst.

Meediatekst: ajalehe, ajakirja tekst.

Teksti kompositsioon: pealkiri, loo alustus, loo lõpetus.

Tekstiloomed: kutse koostamine, teate ja õnnitluse kirjutamine, jutu kirjutamine pildiseeria või pildi põhjal tugisõnade ja küsimuste toel.

Kirjatehnika

Õiged tähekujud, proportsioonid, ühtlane kirjarida, käekirja loetavus, kirjatöö välimus, taandrida, vihiku etiketi vormistamine, aadressi kirjutamine ümbrikule. Vihiku kujundamine: pealkiri, kuupäeva märkimine, töö paigutamine. Õpilaspäeviku täitmine: tunniplaani kirjutamine, koduste tööde märkimine.

Õpitulemused

Õpilane oskab:

- kuulmise järgi eristada, muuta ja võrrelda sõnas suluta kaashäälikute pikkusi ning neid kirjas õigesti märkida;
- leida ja kirjutada sõnas õigesti suluga ja suluta kaashäälikute ühendeid;
- panna lause lõppu punkti, hüüu- või küsimärgi;
- kirjutada etteütlust pikkusega kuni 25 sõna õpitud keelendite ulatuses;
- vastata küsimustele *kellega?*, *millega?*, *kellesse?*, *millesse?*, *kuhu?*, *kellela?*, *milleta?* õigete käändevormidega ning kirjutada need õigesti;
- vastata küsimustele *mida teed?* *mida teete?* kirjutada need vormid õigesti;
- kirjutada õpitud sõnade algusesse *h*-tähe;
- kirjutada *id* ja *j*-sõna ja silbi alguses;
- lugeda omakirjutatud teksti, leida ja parandada vead;
- kasutada lugemiku sõnastikku;
- jutustada kokkuvõtlikult õpitud pala;
- laiendada lauset suunavate küsimuste toel;

- lugeda eakohast teksti veatult, ladusalt ja õige intonatsiooniga, pidades pause ning hääldades sõnu õiges vältes;
- vastata loetud teksti põhjal tegelaste ja sündmuste kohta käivatele küsimustele;
- II klassis loeb õpilane vähemalt 4 raamatut.

Soovituslik lugemisvara

- jutte laste elust

E. Janikovszky “Minuga juhtub alati midagi”

I. Maran “Londiste, õige nimega Vant”

J. Rannap “Lühikesed lood”

A. Reinla “Pätu”

H. Kao “Kui mind üldse olemas ei oleks”

T. Seero “Jürimari pere lood”

- loodusest ja loomadest

E. Raud “Ninatark muna”

- loodusest ja inimesest (tervishoid, keskkond ja säästev areng)

A. Pervik “Kollane autopõrnikas sõidab ringi”

J. Rannap “Nublu”

- muinasjutte meilt ja mujalt

S. Maršak “Kaksteist kuud”

Vennad Grimmid “Lumivalgeke”

J. Kunder “Suur Peeter ja Väike Peeter”

- luuleraamatuid

O. Arder või L. Tungal, luuleraamat omal valikul

- uudiskirjandust ja lasteajakirju

Kasutatav õppekirjandus

Metoodilised soovitused

Rütmi- ja ringiharjutused

Harjutused, kus lapsed on ringis

- Ringiharjutused, sobib mõni laul või luuletus
- Rütmiharjutused, nt. tähestiku lugemine rütmi järgi (loe rütmi järgi, seejärel laula rütmi järgi)

Jutustamiseks sobib skeem, pilt, märksõnad, kava.

Lugemiseelne tegevus

Ideekaart, ennustamine, tekstivaatlus (pikk, lühike pala, kerge või raske, pane silmad kinni, näpuga

tekstile ja arva, millest on juttu.

Keeruliste sõnade leidmine ja rütmis lugemine. Kirjuta keerulised sõnad lipikule, tekita kartoteek.

Lugemisaegne tegevus

Ahellugemine, osalistega lugemine, paarislugemine (üks loeb küsimuse ja teine vastab ning vastupidi). Muuda ajavorme, lugeda mitmuses, ainsuses. Pala tagurpidi lugemine.

Korrektuurlugemine (moonutan, jätan sõnu ära või muudan sõnu). Erinevad mängud, siduda keeleõpetusega (nt. Leia lause, kus esimesed tähed on MI).

Lugemisjärgne tegevus

Märksõnaskeem. Osade pealkirjastamine. Leia peamõte. Missuguseid illustratsioone võiks joonistada? Tegelaste vahetus ja jutustamine.

Keeleõpetus või jutustamine

- Loe lauset, pane raamat kinni ja korda lauset.
- Aheljutustamine
- Näidendite dramatiseering

Kuulamine

- Lasta kuulata muusikat. Mis assotsieerub? Rääkida paarilisele, mida kuulsid. Seejärel teisele paarilisele, rääkida teistele ükshaaval, mida kuulsid.
- Kuulamise põhjal kirjutama – lugema panemine.

Luuletused

- Loe ise kõva häälega; tee luuletuses märgistus (loe mõtete kaupa; sõnad, mida rõhutad (joon alla); kus teed pausid). Meeleolu loomine (vestlus, pildid, muusika).
- Esmaettekandjaks alati õpetaja või cd.

Kirjutamine

- Etteütllused – põhivorm on harjutav etteütllus,
- Ümberjutustused – alustada lünkümberjutustusest. Ümberjutustuseks on vajalikud küsimused,
- Loovümberjutustused – lõpu mõtlemine (2-3 lauset)
- Loovkirjutised – teha kuus korra kas lugemikust või töövihikust
- Ärakiri – tahvlilt, lugemikust.

Ainetevaheline lõiming

Loodusõpetus – aastaajalised muutused looduses, lood loomadest, lindudest, taimedest.

Inimeseõpetus – Eestimaa ja rahvas. Pühad ja tähtpäevad. Mina ja minu kaaslased. Tervis ja tervislikud eluviisid, enese eest hoolitsemine.

Kunsti- ja tööõpetus – lugemispalade illustreerimine, tööjuhendite järgi meisterdamine.

Matemaatika – matemaatiliste jutukeste koostamine. Tekstülesannete koostamine (väitlause, küsilause moodustamine).

Hindamine

Lugemine

Hinne lugemise eest väljendab õpilase lugemistehnilisi oskusi ja loetu mõistmist (tegelaste iseloomustamine, sündmustiku esiletoomine, sõnade tähenduse tundmine).

Hinne on 5, kui õpilane

- loeb õpitud teksti ladusalt, veatult, selgelt, ilmekalt;
- saab aru teksti sisust ja peamõttest;
- lahendab teksti põhjal antud ülesanded õigesti.

Hinne on 4, kui õpilane

- loeb ladusalt, kuid väheilmekalt, teeb lugemisel üksikuid vigu;
- saab aru teksti sisust, kuid küsimustele vastamisel on üksikuid ebatäpsusi;
- täidab teksti põhjal antud ülesanded üksikute vigadega.

Hinne on 3, kui õpilane

- loeb konarlikult, ilmetult, vigadega;
- saab üldjoontes tekstist aru;
- täidab loetud tekstil põhinevaid ülesandeid, kuid teeb vigu.

Hinne on 2, kui õpilane

- loeb aeglaselt, vigadega, katkendlikult, ilmetult;
- saab halvasti tekstist aru;
- tekstil põhinevate ülesannete lahendamisel on rohkesti eksimusi ja suuri puudujääke.

Hinne on 1, kui õpilane

- ei saa loetust aru endamisi ega häälega lugedes.

Suuline eneseväljendus

Hinne on 5, kui õpilane

- avaldab heas sõnastuses oma arvamust, nõustumist/mittenõustumist kaasvestleja arvamusega ja oskab seda põhjendada;
- annab loogiliselt edasi kuulatu ja loetu sisu;
- jutustab ladusalt, kasutades mitmekesisist sõnavara;
- arvestab suhtlusolukorda ja adressaati;
- väljendub keeleliselt korrektselt ja selgelt.

Hinne on 4, kui õpilane

- avaldab oma arvamust;
- oskab edasi anda kuulatu ja loetu põhisisu;
- jutustab mõningate ebatäpsustega, ülesehitus hüplik, sõnavalik ühekülgne;
- arvestab suhtlusolukorda ja adressaati vähe;
- väljendub ladusalt kuid keeleliselt ebatäpselt.

Hinne on 3, kui õpilane

- väljendab oma nõustumist või mittenõustumist seda põhjendamata;
- saab kuulatust või loetust aru üldjoontes;
- jutustab küsimuste toel, jutustus on lünklik ja sõnavaene;
- ei arvesta suhtlusolukorda ja adressaati;
- väljendub konarlikult, paljude keelevigadega.

Hinne on 2, kui õpilane

- ei suuda väljendada oma arvamust või tal puudub see;
- saab kuulatust või loetust halvasti aru;
- suudab loetud või kuulatud teksti põhjal vastata üksikutele põhiküsimustele;
- väljendub konarlikult, vigaselt, katkendlikult.

Hinne on 1, kui õpilane

- ei saa aru kuulatavast;
- ei suuda edasi anda loetud või kuulatud teksti sisu;
- ei suuda end väljendada ega küsimustele vastata.

Kirjutamine

Kontrolletteütluse hindamine

Hinne 5 0-1 ortograafiaviga

Hinne 4 2-4 ortograafiaviga

Hinne 3 5-7 ortograafiaviga

Hinne 2 8-10 ortograafiaviga

Hinne 1 11- ortograafiaviga

Vea kordus samade sõnade eri vormides loetakse loetakse üheks veaks. Eksimused ühes sõnas mitme reegli vastu loetakse üheks veaks. Interpunktsoonivead arvestatakse poole veana. Veaks ei loeta:

- ilmselt tähelepanematusesest tingitud vigu, kui neid ei esine üle ühe;
- õppimata keelereeglitest tingitud õigekirja- ja interpunktsioonivigu;
- parandusi, kui õpilane on need teinud iseseisva keelilise analüüsi tulemusel.

Kirjalik loovtöö

Loovtöö hindamisel arvestatakse järgmist:

- töö sisu;
- lausete terviklikkust ja seostatust;
- sõnavara;
- õigekeelsust (õpitud õigekirjareeglite ulatuses).

Loovtööd hinnatakse põhimõttest, et 2/3 loovtöö hindest annab töö sisu.

EESTI KEELE AINEKAVA 3. KLASSILE

Maht 210 ainetundi aastas.

Õppesisu

LUGEMINE

Loetu mõistmine: pea- ja kõrvaltegelase leidmine, tegelaste iseloomustamine, sündmuste järjekord. Eakohaste skeemide, kaartide, diagrammide, tabelite, saatekava lugemine. Rahvalaul. Muistend. Teatmeteoste kasutamine.

SUULINE ENESEVÄLJENDUS

Suuniste abil lugemispala kohta küsimuste koostamine. Jutustamine kolmandas isikus. Jutustamine küsimuste, tugisõnade ja etteantud kava alusel. Kava koostamine õpetaja abiga. Kõnelemine eri olukordades.

KIRJUTAMINE

Õigekeelsus

Eesti keele häälikud. Täishäälikute, kaashäälikute ja sulghäälikute pikkused ja õigekiri. Kaashäälikuühendi õigekiri. Ülipikk kaashäälik ülipika täishääliku ja täishäälikuühendi järel.

k, p, t *s*-i ja *h* kõrval. *g, b, d* sõna algul ja *s*-i kõrval. *i* ja *j* õigekiri (täishäälikuühendis: *maias, leiab jt*).

h sõna algul. Võõrhäälikud ja –tähed. Silbitamine (jõukohase häälikkoostisega sõnade silpide arvu määramine ja suuline silbitamine), silbi eristamine sõnast ja häälikust. Poolitamise kõik juhud.

Tähestik ja tähestiku kasutamine. Suur ja väike algustäht. Suur algustäht lause alguses, nimedes ja tuntumates kohanimedes. Väike algustäht ajaühikute (kuud, aastaajad, nädalapäevad), ilmakaarte ja õppeainete nimetustes.

Koma. Koma *et, sest, aga, kuid, vaid, siis* ees. Koma loetelus. Koma mittedõudvad sidesõnad (*ja, ning, ehk, ega, või*).

Asesõnade lühendvormid. *mul, sul, tal, kel, sel; ma-maa, sa-saa, me-mee, te-tee* õigekiri.

Sõna lõpu õigekiri. Mitmuse nimetava (*-d*) ja ainsuse osastava (*-t*) lõpu õigekiri (*raamatud-raamatut*), sisseütleva, kaasütleva ja ilmaütleva käände lõpu õigekirjutus.

Olevik ja minevik. Pöördelõppude õigekiri. Jaatav ja eitav kõne. Lühendid. Sõnaliigid. Ese, omadus, tegevus sõnaga tähistatuna. Lauselõpumärk. Jutustav-, küsi- ja hüüdlause. Sõnavara: vastandsõna, lähedase tähendusega sõna. Sõnatähenduste täpsustamine. Küsisõnad. Liitsõnad.

Tekstiloome

Lihtlause. Lihtlause laiendamine.

Kirja kirjutamine näidise järgi.

Ümberjutustus kuuldud teksti põhjal küsimuste ja/või tugisõnade abil.

Jutukese kirjutamine.

Kirjatehnika

Õiged tähekujud, proportsioonid, ühtlane kirjarida, käekirja loetavus.

Kirjaliku töö vormistamine vihikusse ja lehele.

Kirja, õnnitluskaardi ja kirjaümbriku vormistamine näidise järgi.

Õpitulemused

I kooliastme õpitulemused kajastavad õpilase head saavutust.

Suuline keelekasutus

3. klassi lõpetaja:

- 1) kuulab mõtestatult eakohast teksti; toimib sõnumi või juhendi järgi;
- 2) väljendab end suhtlusolukordades selgelt ja arusaadavalt: palub, küsib, selgitab, keeldub, vabandab, tänab; vastab küsimustele, kasutades sobivalt täislauseid ning lühivastuseid;
- 3) vaatab sihipäraselt, kirjeldab nähtut ning märkab erinevusi ja sarnasusi;
- 4) avaldab arvamust kuuldu, vaadeldu ja loetu kohta;
- 5) annab küsimuste toel arusaadavalt edasi õppeteksti, lugemispala, pildiraamatu, filmi ja teatrietenduse sisu; koostab kuuldu/loetu põhjal skeemi/kaardi;
- 6) jutustab loetust ja läbielatud sündmusest; jutustab pildiseeria, tugisõnade, märksõnaskeemi ning küsimuste toel; mõtleb loole alguse ja lõpu; jutustab lugemispala kolmandas isikus;
- 7) leiab lähedase ja vastandtäheendusega sõnu;
- 8) toob näiteks vähemalt 2 vanasõna ja selgitab oma sõnadega nende tähendust;
- 9) esitab peast vähemalt ühe luuletuse;
- 10) jaotab teksti lõikudeks, pealkirjastab lõigud õpetaja juhendamisel ning jutustab selle kava järgi.

Lugemine

3. klassi lõpetaja:

- 1) loeb nii häälega kui ka endamisi ladusalt ja teksti mõistes; mõistab lihtsat plaani, tabelit, diagrammi ning kaarti;
- 2) loeb õpitud teksti ette õigesti, selgelt ja sobiva intonatsiooniga;
- 3) töötab tekstiga eakohaste juhiste alusel;
- 4) vastab suulistele ja lühikestele kirjalikele küsimustele loetu kohta;
- 5) eristab kirjalikus tekstis väidet, küsimust, palvet, käsku ning keeldu;
- 6) tunneb ära jutustuse, luuletuse, näidendi, muinasjutu, mõistatuse, vanasõna ja kirja;
- 7) loeb eakohast ilu- ja aimekirjandust, on lugenud õppeaasta jooksul läbi vähemalt 4 eesti ja väliskirjaniku lasteraamatut, kõneleb loetud raamatust;
- 8) kasutada õpiku sõnastikku ja sisukorda;
- 9) teab nimetada mõnd lastekirjanikku.

Kirjutamine

3. klassi lõpetaja:

- 1) kasutab kirjutades õigeid tähekujusid ja -seoseid ning kirjutab loetava käekirjaga;
- 2) kirjutab tahvlilt ja õpikust õigesti ära; paigutab teksti, pealkirja ja kuupäeva korrektselt vihikusse ja paberile ning vormistab vihiku/õpilaspäeviku nõuetekohaselt;
- 3) valdab eesti häälikkirja aluseid ja õpitud keelendite õigekirja: eristab häälikut ja tähte, täis- ja kaashäälikut, häälikuühendit, sõna, lauset; märgib kirjas häälikuid õigesti; eristab lühikesi ning pikki täis- ja suluta kaashäälikuid; kirjutab õigesti asesõnu; märgib kirjas õigesti käänd- ja pöörsõnade õpitud lõppe ning tunnuseid;
õpilane oskab
 - kuulmise järgi eristada, muuta, võrrelda ja määrata sõnas sulghäälikute pikkusi ning neid kirjas märkida;
 - kirjutada omasõnade algusse *k, p, t* ja tuntumate võõrsõnade algusse *g, b, d*;
 - kirjutada sõna sees *i-d* ja *j-i* (*maias-majas, aias-ajas*);
 - kirjutada *h-d* sagedamini kasutatavate sõnade alguses;
 - kirjutada sõnu *ma, ta, mul, sul, kas, kus, kes* jt;
 - kirjutada *d* või *t* nimisõna mitmuse nimetava ja ainsuse osastava käände lõppu (*raamatud-raamatut*);
 - kirjas õigesti märkida ainsuse sisseütleva, ilmaütleva ja kaasaütleva käände lõppu;
 - kirjutada sõnu *ma, ta, mul, sul, kas, kus, kes* jt;
 - kirjutada *h-d* sagedamini kasutatavate sõnade alguses;
 - kirjutada *d* või *t* nimisõna mitmuse nimetava ja ainsuse osastava käände lõppu (*raamatud-raamatut*);
 - kirjas õigesti märkida ainsuse sisseütleva, ilmaütleva ja kaasaütleva käände lõppu;
 - panna koma *et, aga, sest, kuid, vaid, siis* ette;
- 4) poolitab ja silbitab sõnu ning määrab silpide arvu;
- 5) märgib õpitud sõnades õigesti kaashäälikuühendit; kirjutab õigesti sulghääliku omandatud oma- ja võõrsõnade algusse;
- 6) teab peast võõrtähtedega tähestikku, kasutab lihtsamat sõnastikku ja koostab lihtsaid loendeid tähestikjärjestuses;
- 7) kirjutab suure algustähega lause alguse, inimese- ja loomanimed ning õpitud kohanimed;
- 8) piiritleb lause ja paneb sellele sobiva lõpumärgi (punkt, küsi- või hüüumärk);
- 9) kirjutab etteütlemise järgi sisult tuttavat teksti ning kontrollib kirjutatut näidise järgi (30–40 sõna);
- 10) kirjutab loole alguse ja lõpu;
- 11) kirjutab etteütlust pikkusega kuni 30 sõna õpitud keelendite ulatuses;
- 12) laiendab lauseid suunavate küsimuste toel (*missugune?, kus?, millal?, kuidas?, mida?, keda?, kuhu?, kellega?, millega?*);
- 13) koostab kutse, õnnitluse, teate ja e-kirja; kirjutab eakohase pikkusega ümberjutustusi ning

teisi loovtöid küsimuste, tugisõnade, joonistuse, pildi, pildiseeria, märksõnaskeemi või kava toel.

Soovituslik lugemisvara

- jutte laste elust

A. Lindgren „Vahtramäe Emil”, „Bullerby lapsed”

H. Rand „Kollased koolilood”

O. L. Kirkegaard „Kummi-Tarzan ja teised”

A. M. G. Schmidt „Viplala lood”

- loodusest ja loomadest

M. Soonik „Kutsika-aabits”

F. R. Kreutzwald „Reinuvader Rebane”

- loodusest ja inimesest (tervishoid, keskkond, säästev areng)

A. Pervik „Kunksmoor”

O. Preussler „Väike nõid”

- muinasjutte meilt ja mujalt

W. Hauff „Väike Mukk”

Vennad Grimmid „Vahva rätsep”

A. Jakobson „Õöbik ja vaskuss”

J. Saar „Õhtujutud”

L. Tungal „Kollitame! Kummitame!”

H. Käo „Noorpagana lood”

S. Aksakov „Tulipunane lilleke”

H. Chr. Andersen „Printsess herneteral”, „Inetu pardipoeg”

- luuleraamatuid

L. Tungal

H. Käo

H. Vilep

O. Saar

Kasutatav õppekirjandus

Metoodilised soovitused

Grammatikamängud (sõnakett, ristsõnad, etteantud silpide arvuga sõnade leidmine sõnastikust jne), *sõnavaramängud* (aja peale sõnale sünonüümide leidmine, sõnade moodustamine etteantud tähtedest, võõrsõnale tähenduse otsimine, lause moodustamine, kui on antud iga sõna esitähht jne), *kirjutamine* (kuulutuse, teadaande, kasutusjuhendi koostamine jne), *lugemine* (paarilisega lugemine, lugemise lindistamine), *kuulamist arendavad tegevused* (nt kokkulepitud sõna peale tehakse mingi kokkulepitud tegevus), *suuline eneseväljendus* (dramatiseeringud, dialoogi

väljamõtlemine etteantud teemal jne).

Ainetevaheline lõiming ja seos õppekava läbivate teemadega

Esimeses kooliastmes käsitletakse kõikide ainevaldkondade teemasid lõimitult teiste ainetega.

Loodusõpetus – lugemispalad loodusest, loomadest, nähtustest; jutukese või luuletuse kirjutamine loomast, aastaegadest; suur algustäht riikide, merede jõgede nimedes.

Kunst – muinasjuttude ja lugemispalade illustreerimine.

Muusika – teemakohaste laulude õppimine.

Inimeseõpetus – rahvakombed ja –tähtpäevad, esivanemate elu.

Informaatika – teksti sisestamine ja töötlemine.

Soovitused klassiväliseks tööks

Teatrikülastus (sh ilukirjandusega seotud lavastused)

Lasteajakirjadele kaastöö tegemine

Teemakohase klassiõhtu korraldamine (nt muinasjututegelased)

Muuseumikülastus (nt postimuuseum, mänguasjumuuseum)

Hindamine

Eesti keeles hinnatakse kolme osaoskust: lugemist, kirjutamist ja suulist eneseväljendust. Osaoskuste koondhinne annab kokkuvõtva hinde. Hinnatakse numbriliselt.

Soovituslikud hindamisvormid: suuline esitus (suuline keelekasutus, s.o kõnelemine, kuulamine), etteütlus, ümberjutustus, kontrolltöö, jutuke; õpitud lugemispala esitamine (lugemine ja jutustamine); küsimustele vastamine ja ülesannete täitmine teksti põhjal; õpilane kirjutab hindamisperioodi jooksul vähemalt ühe loovtöö (jutukese); kohustusliku miinimumi hulgas on õppeaastas vähemalt 4 lasteraamatu läbilugemine.

Kontrolletteütluste hindamine:

Hinne "5" 0–1 ortograafiaviga

Hinne "4" 2–4 ortograafiaviga

Hinne "3" 5–7 ortograafiaviga

Hinne "2" 8–10 ortograafiaviga

Hinne "1" 11– ortograafiaviga

Vea kordus samade sõnade eri vormides loetakse üheks veaks. Eksimused mitme reegli vastu ühes sõnas loetakse üheks veaks. Interpunktsoonivead arvestatakse poole veana. Tööde hindamisel parandatakse küll ära, kuid hindamisel veaks ei loeta:

- ilmselt tähelepanematuses tingitud vigu, kui neid ei esine üle ühe;
- õppimata keelereeglitest tingitud õigekirja- ja interpunktsioonivigu;
- parandusi, kui õpilane on need teinud iseseisva keelelise analüüsi tulemusel.

Kontrolltööde hindamine toimub vastavalt kooli hindamisjuhendile.

Ärakiirja hindamine:

- Hinne "5" 0–1 viga
- Hinne "4" 2–4 viga
- Hinne "3" 5–7 viga
- Hinne "2" 8–10 viga
- Hinne "1" 11– viga

Loovtöö hindamine:

Loovtöö hindamisel arvestatakse järgmist:

- töö sisu;
- lausete terviklikkust ja seostatust;
- sõnavara;
- õigekeelsust (õpitud keelendite ulatuses).

Loovtööd hinnates lähtutakse põhimõttest, et 2/3 loovtöö hindest annab töö sisu.

Lugemise hindamise põhimõtted:

Lugemise eest pandav hinne väljendab õpilase lugemistehnilisi oskusi, teksti mõistmist (tegelaste iseloomustamine, sündmustiku esiletoomine, sõnade tähenduse tundmine) ja vabalugemist.

EESTI KEELE AINEKAVA 4. – 6. KLASSILE

4. klassis on eesti keel integreeritud õppeaine, mis taotleb nii keele- kui ka kirjandusõpetuse eesmärgi.

Alates 5. klassist on eesti keel ja kirjandus eri õppeained, kuid jäävad tugevasti lõimituks, arendades eri liiki tekstide kaudu üht- ja sedasama – sihipärase lugemise ja kirjutamise oskust.

EESTI KEELE AINEKAVA 4. KLASSILE

Maht 175 ainetundi aastas

Õppesisu

KUULAMINE:

vahetu suulise esinemise kuulamine;

ettelugemise ja jutustamise kuulamine;

vestluse, arvam avalduse, sõnavõtu kuulamine paaris ja rühmas;

proosa-, luule-, draama-, meediateksti kuulamine;

olulise teabe leidmine ja eristamine ebaolulisest, saadud teabe kasutamine;

kuulatu meeldejätmise, kuulatu üle arutlemine; esituse eakohane hindamine;

suulise tööjuhendi järgimine.

KÕNELEMINE:

kõnelemine mitmesugustes olukordades: sõbraga, täiskasvanuga, tuttavaga, võõraga; paaris,

rühmas;
vestluse alustamine, jätkamine ja lõpetamine;
vestluspartnerite ja suhtlusolukorra arvestamine;
jutustamine loetud või kuulatud teksti põhjal, pildist, sündmusest, nähtusest;
tekstilähedane ja kokkuvõtlik jutustamine;
loetu ja kuuldu üle arutlemine;
pildi, eseme, sündmuse kirjeldamine, võrdlemine;
elamuse, kujutluse väljendamine;
rolli esitamine;
luuletuse, dialoogi või proosakatkendi mõtestatud esitamine.
Eakohaste tekstide jutustamine klassis koostatud kava alusel.
Tegelaste käitumise motiivide analüüs ja põhjus-tagajärg suhete leidmine.
Suuline kokkuvõte loetud ja kuulatud tekstist etteantud suuniste järgi.
Eritüübiliste küsimuste moodustamine (nt. intervjuu).

LUGEMINE:

häälega lugemine: mõtestatus, selgus, sobiv intonatsioon; ettelugemine;
ositi lugemine;
oma lugemise jälgimine;
fakti ja arvamuse eristamine;
endamisi lugemine: eesmärgipärasus, mõtestatus, valikulisus;
iseseisev töö tekstiga: küsimuste esitamine, neile vastamine, kirjaliku tööjuhendi järgimine;
proosa-, luule-, draama-, meedia-, tarbe- ja teabeteksti lugemine;
kirjandusliikide eristamine;
teema, tegevuse koha ja aja määratlemine, tegelaste kirjeldamine ja iseloomustamine;
luuletuse teema määratlemine, meeleolu kirjeldamine;
juhendi lugemine ja selles sisalduva teabe mõistmine;
tekstis numbriga väljendatud arvude ning õpitud lühendite lugemine ja seostamine kaastekstiga;
tabeli lugemine ja mõistmine;
teemakohase materjali leidmine teatmeteosest, raamatukogust;
raamatu sisukorras orienteerumine.
Eakohaste tekstide lugemine ja mõistmine.
Vanasõnad ja kõnekäänud.
Sõnade mitmetähenduslikkus. Sünonüümid ja antonüümid.
Luuletus (meeleolu, teema). Riim (alg- ja lõppriim).
Koomiks. Trükised (raamat, ajaleht, ajakiri).
Teatmeteoste kasutamine.
Kirjandusteksti süžee, sündmuste toimumise koht ja aeg ning tegelased. Tegelaste käitumise

motiivide analüüs.

KIRJUTAMINE:

Tekstiloome

Ümberjutustamine ja ümberjutustuse kirjutamine: tekstilähedane, kokkuvõtlik, loov, valikuline kavapunktide järgi, märksõnade ja küsimuste toel. Aheljutustamine.

Loo ümberjutustamine uute tegelaste ja sündmuste lisamisega.

Loetu ja kuuldu põhjal jutustamine, kirjeldamine. Esemel, olendi, inimese kirjeldamine. Iseloomulike tunnuste esitamine.

Loetule, nähtule või kuuldule hinnangu andmine nii kirjalikult kui ka suuliselt.

Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele, mida). Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine; õige hingamine ja kehahoid.

Jutustus pildi või pildiseeria põhjal, küsimuste, skeemi, kaardi või kava toel, fantaasialugu, kirjeldus, seletus, veenmiskiri, tarbetekstid (juhend, nimekiri, retsept, e-kiri, teade), ajakirjandustekstid (uudis, intervjuu, pildi allkiri, kuulutus, reklaam, arvamusalugu).

Protsesskirjutamine: kirjutamiseks valmistumine (märksõnad, idee- või mõtteskeem, tsentriline kaart, sündmuste kaart, muusika, pilt, rollimäng jne), teksti eri versioonide kirjutamine, viimistlemine, toimetamine, avaldamine, tagasiside saamine.

Õigekiri

Helilised ja helitud häälikud. Võõrtähed ja -häälikud. Täis- ja kaashäälikuühend.

Eakohase teksti eksimatu ära kirjutamine tahvlilt. Etteütlemise järgi kirjutamine õpitud keelendite ulatuses (40–60 sõna, 20 ortogrammi). Oma kirjavea iseseisev leidmine.

Üldkasutatavad lühendid. Lühendite õigekiri.

Rooma numbrite kirjutamine.

Kõikide häälikute pikkused ja õigekiri. g, b, d võõrsõnade alguses. g, b, d s-i kõrval (jalgsi, kärbsed).

Ülipikk sulghäälik ülipika täishääliku ja täishäälikuühendi järel (Taat aitas eite.)

It-lõpuliste sõnade õigekiri (laualt, riiulilt, julgelt, rõõmsalt).

lik-lõpuliste sõnade õigekiri (õnneliku, õnnelikku).

Suurtäht nimedes, suur ja väike algustäht ajalehtede, ajakirjade ja teoste pealkirjades, keelte ja rahvaste, õppeainete, kuude, nädalapäevade, rahvakalendri tähtpäevade ja ilmakaarte nimetustes.

Loetelu komad.

Liitsõnade moodustamine ja õigekiri.

Nimi-, omadus-, tegu-, arv-, ase- ja sidesõnad. Olevik, minevik.

Jaatav ja eitav kõne.

Liht- ja liitlause.

Otsekõne saatelause järel.

Õpitulemused

4. klassi lõpetaja oskab

- kõikide häälikute pikkusi kirjas õigesti märkida;
- kirjutada g, b, d sagedamini kasutatavate võõrsõnade alguses;
- kirjutada õigesti g, b, d s-i kõrval (jalgsi, kärbsed; jõudsin, nõudsin);
- märkida sulghäälikuid ülipika täishääliku ja täishäälikuühendi järel (eite, taati;

saabas, saapad);

- kasutada koma loetelus;
- kasutada suurt ja väikest algustähte ajalehtede, ajakirjade ja teoste pealkirjades, keelte ja rahvuste, õppeainete, kuude, nädalapäevade, rahvakalendri tähtpäevade ja ilmakaarte nimetustes;
- moodustada liitsõnu ja neid kirjutada;
- kirjutada lt -lõpuliselt sõnu (laualt, riiulilt; julgelt, rõõmsalt);
- kirjutada etteütlust pikkusega 50 - 55 sõna õpitud keelendite ulatuses;
- kirjutada eakohast ümberjutustust;
- kirjutada eakohast kirjandit;
- jutustada loetust minavormis;
- jutustada olevikus ja minevikus;
- loetud teksti kavastada ja selle järgi jutustada.
- On läbi lugenud vähemalt neli lasteraamatut.

Kirjandustekstid: kunstmuinasjutt, tõsielujutt eakaaslastest, ilu- ja aimekirjandus loomadest, seiklusjutt, näidend, rahvaluule, värsslugu, vanasõnad ning kõnekäänud.

Kirjandusteksti süžee, sündmuste toimumise koht ja aeg ning tegelased. Tegelaste käitumise motiivide analüüs. Luuletuse mõtestatud lugemine (meeleolu, laad).

Soovituslik lugemisvara

jutte laste elust:

A. Kivirähk, Sirli, Siim ja saladused

A. Lindgren, Pipi Pikksukk

J. Parijõgi, Kui isa kinkis raamatuid

A. Pervik, Arabella, mereröövli tütar
loodusest ja loomadest

A. Reinla, Teofrastus

K. Kass, Kasper ja viis tarka kassi

loodusest ja inimesest (tervishoid, keskkond ja säästev areng)

A. Pervik, Sookoll ja sisalik

E. Valteri raamatud

E. Raud, Naksitrallid

muinasjutte meilt ja mujalt

W. Hauff, Kääbus Nina

A. A. Milne, Karupoeg Puhh

T. Jansson, Muumitroll

luuleraamatuid

E. Enno luuleraamat omal valikul

O. Arder luuleraamat omal valikul

V. Luik luuleraamat omal valikul

H. Mänd luuleraamat omal valikul

I. Trull luuleraamat omal valikul

uudiskirjandust ja lasteajakirju omal valikul.

Kasutatav õppekirjandus

Kaja Sarapuu, Liisi Piits, Jaak Urmet, Lauri Vanamölder EESTI KEELE ÕPIK 4. KLASSILE I-II osa AS BIT 2011

Kaja Sarapuu, Liisi Piits, Lauri Vanamölder EESTI KEELE TÖÖVIHIK 4. KLASSILE I-II osa AVITA 2011

Ainetevaheline lõiming

Inimeseõpetus- täpsus ja teiste aeg, miks kooli hilineda ei tohi, väitlus “Millest sõltub populaarsus õpilaste hulgas”, raamatud, raamatukogu, puhkus sõpradega, perekonnaga; pereliikmete õigused ja kohustused, loomade eluviisid, miks on vaja “Punast raamatut”, raha saamine, pank, eelarve, TV, kino, reklaam

Matemaatika- ajateljel kujutamine, kiiruse ja teepikkuse ülesanded

Loodusõpetus- inimorganismi ehitus, mis põhjustab aastaegade vaheldumist, arvuti ja tervis, looduse reostamine.

Kunstiõpetus- autoportree, miimika edasiandmine, minu unistuste auto, näpunukud näidendi lavastamiseks, sõbralik sarž (minu isa), rahatähe kujundamine, taumatroobi, stroboskoobi valmistamine.

Ühiskonnaõpetus – jutustamine, õigesti kirjutamine, suuliselt hea eneseväljendus.

Matemaatika – tekstülesanded – nende lugemine, mõistmine, ise matemaatilise jutukese koostada oskamine.

Loodusõpetus – suuliselt hea eneseväljendus jutustamisel, õigesti kirjutamine.

Muusikaõpetus – laulusõnade veatu lugemine, nende päheõppimine rütmi ja riimi kordumisel.

EESTI KEELE AINEKAVA 5. KLASS

Tekstiloome

Ümberjutustamine: tekstilähedane, kokkuvõtlik, valikuline.

Loetule, nähtule või kuuldule hinnangu andmine nii kirjalikult kui ka suuliselt. Lühiettekanne esitamine.

Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang. Esemel, olendi, inimese kirjeldamine.

Autori suhtumine kirjeldatavasse ja selle väljendamine.

Jutustamine. Oma elamustest ja juhtumustest jutustamine ning kirjutamine. Jutustuse ülesehitus. Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus.

Otsekõne jutustuses. Minavormis jutustamine.

Arutlemine. Probleemide nägemine vaadeldavas nähtuses. Põhjuse ja tagajärje eristamine.

Omaloomingulise jutu kavandamine, kirjutamine, tagasiside andmine, viimistlemine.

Õigekeelsus ja keelehoole

Üldteemad

Eesti keel teiste keelte seas. Teised Eestis kõneldavad keeled.

Sugulaskeeled ja sugulasrahvad. Sõnade laenamine, liitmine, tuletamine. Keele muutumine.

Häälikuõpetus ja õigekiri

Tähestik. Täis- ja kaashäälikud. Suluga ja suluta häälikud. Helilised ja helitud häälikud. Täis- ja kaashäälikuühend.

Kaashäälikuühendi õigekiri. Häälikuühendi õigekiri. I ja j õigekiri. H kirjutamine sõna alguses.

Silbitamine ja poolitamine (ka liitsõnades).

Liitsõnamoodustus: täiend- ja põhiosa, liitsõna tähendusvarjund. Liitsõna ja liitega sõna erinevused.

Sõnavara avardamine ja täpsustamine. Sõna tähenduse leidmine sõnaraamatutest (nii raamatu- kui ka veebivariandist).

Vormiõpetus

Sõnaliigid: tegusõnad, käandsõnad ja muutumatud sõnad. Sõnaliikide roll lauses. Kirjeldus

Tegusõna. Tegusõna ajad: olevik, lihtminevik. Jaatava ja eitava kõne kasutamine. Tegusõna pööramine ainsuses ja mitmuses. Tegusõna oleviku- ja minevikuvormi kasutamine tekstis.

Käandsõna. Käandsõnade liigid: nimisõna, omadussõna, arvsõna, asesõna. Käänamine ainsuses ja mitmuses. Käanded, nende küsimused ja tähendus. Õige käände valik sõltuvalt lause kontekstist.

Ainsus ja mitmus.

Lauseõpetus

Lause. Alus ja öeldis. Lause laiendamise lihtsamaid võimalusi. Korduvate lauseliikmete

kirjavahemärgistamine koondlauses. Koondlause kasutamine tekstis.

Lihtlause. Lihtlause kirjavahemärgid. Küsi-, väit- ja hüüdlause lõpumärgid ja kasutamine.

Liitlause.

Muud õigekirja teemad

Algustäheõigekiri: nimi, nimetus ja pealkiri. Isiku- ja kohanimed.

Teksti vastuvõtt

Eesmärgistatud lugemine, lugemist hõlbustavad võtted.

Tööjuhendi lugemine. Kava, mõttekaart, joonis jm visualiseerivad vahendid.

Tarbe- ja õppetekstide mõtestatud lugemine (reegel, juhend, tabel, skeem, kaart).

Kokkuvõtte konkreetsest materjalist (õppetekst, arutlus).

Kuuldu konspekterimine. Mõistekaart.

Trükised (raamat, ajaleht, ajakiri), nendes orienteerumine ja vajaliku teabe leidmine.

Visuaalselt esitatud info (foto, joonis, graafik) põhjal lihtsamate järelduste tegemine, seoste leidmine.

Suuline ja kirjalik suhtlus

Keelekasutus erinevates suhtlusolukordades: koolis, avalikus kohas, eakaaslastega, täiskasvanutega suheldes, suulises kõnes ja kirjalikus tekstis.

Kaasõpilase ja õpetaja eesmärgistatud kuulamine. Kuuldu põhjal tegutsemine, kuuldule hinnangu andmine.

Suuline arvamuse avaldamine etteantud teema piires, vastulausele reageerimine, seisukohast loobumine. Väite põhjendamine.

Õpitulemused

5. klassi õpilane oskab:

- rakendada kaashäälikuühendi õigekirjutusreegleid;
- õigesti kasutada rõhuliiteid –ki ja –gi;
- kasutada suurt algustähte ajaloo- ja riiginimede kirjutamisel;
- õigesti märkida i-d ja j-i liitsõna piiril ja tegijanimedes;
- leida sõnadele sünonüüme ja antonüüme, kasutada neid oma tekstides;
- eristada tegu-, nimi-, omadus-, arv- ja asesõnu;
- kirjutada omadussõnu järgnevast nimisõnast lahku;
- kirjutada kokku või lahku arvsõnu;
- kirjavahemärgistada lihtsamaid liitlauseid;

- koostada väit-, küsi- ja käsklauseid nii suulises kui ka kirjalikus kõnes;
- kirjutada õpitud sõnavara piires õigesti laen- ja võõrsõnu, milles esinevad v, hv, f, s, š, z, ž ja sõnaalguline klusiil;
- käänata ja kasutada sõnu 14 käändes nii ainsuses kui ka mitmuses;
- jutustada oma elamustest ja juhtumustest;
- kirjutada lühijuttu;
- Valib juhendamise toel suhtluskanali;
- leiab koos partneri või rühmaga vastuseid lihtsamatele probleemülesannetele, kasutades sobivalt kas suulist või kirjalikku keelevormi;
- esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi ning annab hinnanguid;
- rakendab tuttavat liiki teksti lugemisel ja kuulamisel eri viise ja võimalusi;
- valib juhendamise toel oma lugemisvara;
- leida infot nii teatmeteostest kui ka internetist;
- kirjutada omaloomingulist juttu, illustreerida seda ja leida jutule sobiv pealkiri;

Kasutatav õppekirjandus

Piits, Liisi; Sarapuu, Kaja; Varul, Terje. Eesti keele õpik 5. klassile: uus õppekava. [Tallinn]: Avita, 2012

Piits, Liisi; Sarapuu, Kaja; Varul, Terje. Eesti keele töövihik 5. klassile I-II osa : uus õppekava. [Tallinn]: Avita, 2012

Ainetevaheline lõiming

Ajalugu - kooli sisustus, õppeained jne vanal ajal; vanarahva tööd ja tegemised, nende sõltuvus ilmastikutingimustest

Loodusõpetus - erinevad maad, puuliigid, ilmastikutingimused; erinevad maad, kliimatingimused;

Tööõpetus - kuidas meisterdada olemasolevatest vahenditest vajalikke tööriistu, söögikombed;

Kunstiõpetus – grafiti; juttude illustreerimine

Inglise keel - eesti keele grammatika võrdlemine inglise keele grammatikaga, nt tuleviku olemasolu/puudumine.

EESTI KEELE AINEKAVA 6. KLASSILE

Maht on 105 ainetundi aastas.

Õppesisu

KIRJUTAMINE

Kaashäälikuühendi põhireegli rakendamine liitega sõnades. Kaashäälikuühendi õigekiri.

Sagedamini esinevate lühendite lugemine ja õigekiri.

Suur ja väike algustäht (riigid, asutused, ehitised, taevakehad), ajaloosündmused; ametinimetused ja üldnimetused; perioodikaväljaanded; teoste pealkirjad.

Sulghäälik võõrsõna algul ja sõna lõpus, sulghäälik sõna keskel. f-i ja š õigekiri. ia- ja ioon- lõpulised võõrsõnad.

Sõna tähenduse sõltumine õigekirjast (kuuski – kuuskki, särgki – särgi – särki – särkki).

Käändsõna. Käändsõnade liigid: nimisõna, omadussõna, arvsõna, asesõna.

Käändsõna vormid ja nende väljendamise võimalused: lõpud, tunnused, sõnatüve muutumine. Käänamine kordavalt.

Omadussõna käänamine koos nimisõnaga. Ühildumine. lik- ja ne-liiteliste omadussõnade käänamine ja õigekiri.

Omadussõnade võrdlusastmed. Võrdlusastmete kasutamine.

Omadussõnade kokku- ja lahkukirjutamine (ne- ja line-liitelised omadussõnad).

Arvsõnade käänamine. Rooma numbrite kirjutamine. Põhi- ja järgarvsõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Kuupäeva kirjutamise võimalusi. Põhi- ja järgarvsõnade kirjutamine sõnade ja numbritega, nende lugemine. Arvsõnade kasutamine tekstis.

Asesõnade käänamine ja kasutamine.

Sõnaraamatute (nii raamatu- kui ka veebivariandi) kasutamine sõna tähenduse, õigekirja ja käändevormide kontrollimiseks.

Tegusõnad. Tegusõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Liht-, liit-, ühend- ja väljendtegasõna.

Nimisõnade kokku- ja lahkukirjutamine.

Pöördsõna tunnused, lõpud. Pöördsõna kategooriad: kõneviis, aeg, tegumood, pööre.

Liht- ja liitlause.

Õeldis. Osalausete erinev paigutus liitlause. Sidesõnaga ja sidesõnata liitlause. Koma liitlause.

Otsekõne, selle kirjavahemärgid (saatelause otsekõne alguses, keskel ja lõpus). Otsekõne kasutamine tekstis. Kaudkõne, selle kirjavahemärgid.

Üte ja selle kirjavahemärgid. Ütte kasutamise võimalusi. Sõnajärg lauses.

Sõnavaraõpetus

Kirjakeelne ja kõnekeelne sõnavara, uudissõnad, murdesõnad, släng.

Sõna tähenduse leidmine sõnaraamatutest (nii raamatu- kui ka veebivariandist).

Tekstiloome

Kirjandi ülesehitus. Sissejuhatus, teemaarendus, lõpetus. Mustand. Oma vigade leidmine ja parandamine.

Kirjeldus. Kirjelduse ülesehitus (üldmulje, detailid, hinnang), inimese kirjeldamine, elamuslik looduskirjeldus, autori suhtumine kirjeldatavasse ja selle väljendamine.

Jutustus. Ajalis-põhjuslik järgnevus. Jutustuse ülesehitus.

Arutus. Probleemide nägemine vaadeldavas nähtuses. Põhjuse ja tagajärje eristamine. Loetule, nähtule või kuuldule hinnangu andmine nii kirjalikult kui suuliselt.

Kiri: isiklik ja ametlik kiri. Kirja vormistamine: pöördumine ja lõpetamine. Ümbriku vormistamine.

Lühiettekanne, esitlus Internetist või teatmeteostest leitud info põhjal. Privaatses ja avalikus

keskkonnas suhtlemise eetika.

Kirjutamisprotsess. Kava, ideeskeemi vms koostamine. Tagasiside saamine.

Alustekst, selle edasiarenduse lihtsamaid võtteid. Lisateabe otsimine. Erinevatest allikatest pärit info võrdlemine, olulise eristamine ebaolulisest, selle väljakirjutamine. Uue info seostamine oma teadmiste ja kogemustega, selle rakendamine konkreetsest tööülesandest lähtuvalt.

Kirjandi liigendamine. Lõik. Sõnastusvigade ennetamine: asesõnade otstarbekas kasutamine. Sõnastuse ilmestamine epiteetide ja võrdlustega.

Teksti vastuvõtt

Tarbetekstid, nende lugemisoskus ja otstarbekas kasutamine.

Erinevate meediatekstide tundmine ja kirjutamine. Meediatekstide eesmärk. Reklaam.

Mõjutusvõtted.

Interneti otsingumootorite kasutamine. Tekstide usaldusväärsus, viitamine. Interneti ohud.

Õpitulemused

6. klassi lõpetaja:

- oskab kirjas õigesti märkida häälikupikkust, i ja j, sõnaalgulist h;
- oskab rakendada kaashäälikuühendi põhireegleid;
- oskab sõnu poolitada;
- oskab nimisõna kokku- ja lahkukirjutust tüüpjuhtumel;
- oskab kasutada suurt algustähte nimedes, teoste ja perioodiliste väljaannete pealkirjades, ajaloosündmuste märkimisel;
- oskab kasutada tavalühendeid;
- teab või oskab vajadusel „Eesti õigekeelsussõnaraamatust“ leida oma- ja võõrsõnade tähendust ja õigekirjutust;
- oskab leida sünonüüme ja neid tekstis korduste vältimiseks kasutada;
- tunneb tekstist ära nimi-, omadus-, arv-, ase- ning tegusõnad;
- oskab õigesti kasutada käände- ja pöördevorme, ainsust ja mitmust, olevikku ja minevikku;
- oskab kasutada omadussõnade keskvõrret ja kõige-ülivõrret;
- oskab moodustada ja kirjavahemärgistada lihtlauseid, sh koondlauseid ja lihtsamaid liitlauseid;
- oskab siduvaid sõnu õigesti lauses kasutada;
- oskab otsekõnet ja ütet kirjavahemärgistada;
- oskab jutustada ja kirjutada sündmusest; kirjeldada; väljendada oma arvamust; edastada teavet selgelt ja ühemõtteliselt;
- eristada tõepärasest fantaasiast;
- oskab koostada kirja; vormistada ümbrikku;
- oskab vestlust alustada, kaasvestlejat kuulata ja keskustelu sobivalt jätkata;
- oskab juhendamise teel loetust ja kuuldust olulist leida, seda oma sõnadega edasi anda ning saadud teavet kasutada;

- oskab luua õppetööks ja eluks vajalikke tekste ning neid korrekselt vormistada;
- tunneb esinemise ettevalmistuse ja kirjutamise põhietappe ning oskab neid rakendada;
- valib juhendamise toel suhtluskanali; peab sobivalt telefonivestlusi ning kirja- ja meilivahetust;
- leiab koos partneri või rühmaga vastuseid lihtsamatele probleemülesannetele, kasutades sobivalt kas suulist või kirjalikku keelevormi;
- tunneb kirjutamise põhietappe; esineb suuliselt (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab lühikese ettekande ja kõne)
- kirjutab eesmärgipäraselt loovtöid ja kirju (ka e-kirju ja sõnumeid), oskab leida ning täita lihtsamaid planke ja vorme;
- teab, kuidas valmib ajaleht ja oskab kirjutada erinevaid meediatekste

Kasutatav õppekirjandus

Piits, Liisi; ; Varul, Terje. Eesti keele õpik 6. klassile: uus õppekava. [Tallinn]: Avita, 2013

Piits, Liisi; ; Varul, Terje. Eesti keele töövihik 6. klassile I-II osa: uus õppekava. [Tallinn]: Avita, 2013

Ainetevaheline lõiming

inglise ja vene keel (eesti keele grammatika võrdlemine inglise/vene keele grammatikaga, nt tuleviku olemasolu/puudumine; võõrsõnade päritolu, muutuste väljatoomine)

ajalugu – interneti, raadio, ajalehtede tekkimine, areng

matemaatika – arvsõnade kirjutamine ja kasutamine (murdarvud jt)

geograafia – sugulaskeeled ja hõimurahvad

III KOOLIASTE

EESTI KEELE AINEKAVA 7. KLASS

Suuline ja kirjalik suhtlus

Kuuldust ja loetust kokkuvõtte tegemine, asjakohaste küsimuste esitamine.

Veebisuhtlus: e-kirjavahetus, e-kirja kirjutamine ja keelevahendite valik.

Aktuaalse meediateksti kommenteerimine vestlusingis.

Teksti vastuvõtt

Aktuaalse meediateksti kommenteerimine vestlusingis.

Teabetekstid (artikkel, referaat, kokkuvõte, arvustus), nende eesmärk ja eripära. Meediatekstid (arvamus, intervjuu, reportaaž, uurimuslik artikkel; tele- ja raadiotekstid; veebilehekülge), nende eesmärk ja eripära. Fakt ja arvamus. Teksti kompositsioon: sissejuhatus, arendus, lõpetus; kujundid; teksti sidusus, vormistus, esitus. Kirjandi eeltöö. Kirjandi sisu, kompositsiooni ja stiili viimistlemise põhialused. Teksti vastavus teemale ja eesmärgile. Erinevate tekstide loomine (kiri, kuulutus,

kirjeldus, iseloomustus, jutustav tekst; arvamislugu, arutus, referaat, uudis). Ettekande kirjutamine ja esitamine. Tegevuse ja protsessi kirjeldamine. Juhendite koostamine, tegusõna eri vormide kasutamine juhendites. Sõnastuse täpsus. Ajalise järgnevuse muutmine. Ajavormide teadlik vaheldamine vaatlushetkest lähtudes. Kaudne jutustamine. Fantaasial põhinev jutt. Isikliku seisukoha kujundamine käsitletavas probleemis, selle põhjendamine ja kaitsmine. Arvamus raamatu ja kaasõpilase kirjandi kohta. Teksti arvutitöötlus.

Sõna ja pilt. Pildi tõlgendamine. Pilt kui mõjutamisvahend.

Tekstiloome

Õppesisu

ÕIGEKEELSUS

Täheortograafia. Häälikuõigekiri. Häälikute pikkus. Häälikuühendid. Võõrsõnade õigekiri. Tuletise õigekiri. *lik-* ja *likkus-*liite õigekiri. *stikku-* ja *stikune-*liite õigekiri. Käskiva kõneviisi ja lihtmineviku õigekiri.

Kokku- ja lahkukirjutamine. Käändsõnade, tegusõnade ning muutumatute sõnade kokku- ja lahkukirjutamine olenevalt tähendus- ja vormipõhimõttest.

Sõnavara. Kirjakeel ja kõnekeel. Murre; kodumurre. Ülevaade keele muutumisest ja arendamisest. Sõnastuse mitmekesistamine: sünonüümide ja antonüümide kasutamine. Sõnaraamatud ja neis sisalduv info.

Sõnaliigid. Käändsõna, pöörsõna, muutumatud sõnad. Määrsõnade tähendused ja kasutamine. Kaassõnad, nende funktsioon ja kasutamine lauses. Määrsõnade ja kaassõnade eristamine. Muutumatute sõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Sidesõnad, ühendsidesõnad. Sidesõnade funktsioon ja kasutamine lauses. Koma tarvitamine sidesõna ees. Hüüdsõnade funktsioonid ja õigekiri. Hüüdsõna kasutamine ja kirjavahemärgid.

Vormi- ja sõnamoodustus. Sõnavorm. Liitega sõna ja liitsõna. Tüvi, liide, tunnus, lõpp. Tüvemuutuste ja astmevahelduse lühiülevaade.

Käändsõna. Käänete funktsioonid. Käändsõna põhivormid, vormidevahelised seosed. Käändelõpud ja mitmuse tunnused. Soovitavad *i*-mitmuse vormid. Silbitamine, silbituum. Sõna rõhk. Sõna välde. Astmevaheldus käändsõnades: välte- ja laadivaheldus, nõrk ja tugev aste. Käänamine eeskujusõna järgi. II ja III vältes sõnade õige hääldamine. Sõnaraamatu kasutamine käändsõna vormide kontrollimiseks. Omadussõnade võrdlusastmed. Soovitavad *i*-ülivõrde vormid. Võrdlusastmete kasutamine.

Tegusõna. Tegusõna pöördelised vormid. Arv ja pööre. Aluse ja öeldise ühildumine. Ajad: olevik ja minevik (liht-, täis- ja ennemindevik). Tuleviku väljendamise võimalusi eesti keeles. Aegade kasutamine jutustuses. Kõneviisid: kindel, tingiv, käskiv, kaudne kõneviis. Tegumood: isikuline ja umbisikuline tegumood. Tegumoodide tähendus ja kasutamine. Aluseta lause. Jaatav ja eitav kõne. Kõneliigi õigekeelsus ja kasutamisevõimalusi. Tegusõna käändelised vormid. Tegevusnimed. Oleviku ja mineviku kesksõnad. Tegusõna tüvi, tunnus, pöördelõpp. Astmevaheldus pöörsõnades: välte- ja laadivaheldus, nõrk ja tugev aste. Tegusõna põhivormid, vormidevahelised seosed. Pööramine eeskujusõna järgi. Veakriitilisi tegusõnu ja vorme. Sõnaraamatute kasutamine tegusõna vormide kontrollimiseks. Võõrtegusõnade tähendus ja õigekiri, nende leidmine sõnaraamatutest ja Internetiallikatest. Võõrsõna asendamine omasõnaga. Tegusõnade tuletamine liidete abil. Liit-, ühend- ja väljendverb. Keele kujundlikkus. Väljendverbide kasutamise stiililine korrektsus. Tegusõna kokku- ja lahkukirjutamine. Öeldise paiknemine lauses. Sõnajärg lauses.

Õpitulemused

Õpilane:

- rakendab õpitud täheortograafiareegleid;
- kirjutab käänd-, pöörd- ja muutumatuid sõnu õigesti kokku või lahku;
- leiab sõnaraamatutest vajalikku teavet sõna tähenduse, õigekirja, vormimoodustuse ja rektsiooni kohta;
- põhjendab lühidalt oma arvamust;
- teab sõnastuse ja sõnavara mitmekesistamise võimalusi;
- teab ja eristab õpitud peamisi tekstiliike;
- oskab kirjutada sidusat kirjandit etteantud teemal, rakendades teksti ülesehituse sisulisi ja vormilisi põhimõtteid;
- sskab valida suhtluskanalit; peab asjalikku kirja- ja meilivahetust;
- Suudab kirjutada omaloomingulist jutustavat teksti;

Kasutatav õppekirjandus

Ratassepp, P. Sõnadest tekstini. Eesti keele õpik 7. klassile. I ja II osa. Avita, 2009.

Ratassepp, P. Sõnadest tekstini. Eesti keele töövihik 7. klassile. I ja II osa. Avita, 2009. .

EESTI KEELE AINEKAVA 8. KLASSILE

Maht 70 tundi aastas

Õppesisu

ÕIGEKEELSUS

Lause. Lause tähendusosad ja lauseliikmed. Sõnade järjekord lauses. Alus, öeldis, Mitmesõnaline öeldis. Sihiline tegusõna ja sihitis, öeldistäide. Määruse liigid: aja-, koha-, hulga- ja viisimäärus. Täiend ja lisand, nende kirjavahemärgid. Üte. Ühildumine. Rektsioon. Rektsiooni kontrollimine “Eesti keele sõnaraamatust”.

Lauseliigid. Liht-, koond-, rind- ja põimlause. Korduvad määrused ja täiendid koondlauses. Kokkuvõttev sõna koondlauses. Koondlause korduvate komponentide asendamine sidekriipsuga. Koondlause kirjavahemärgid. Liitlause õigekeelsus. Osalause rindlauseks ühendamise võimalusi. Rindlause kirjavahemärgid. Pea- ja kõrvallause. Kõrvallause paiknemine põimlause. Sõnade järjekord põimlause. Põimlause kirjavahemärgid. Lihtsam segaliitlause. Rind- ja põimlause stiilierinevused ja kasutamisevõimalusi tekstides. Lauselühendi mõiste ja õigekeelsus, verbita lauselühend. Lauselühendi kasutamine ja asendamine kõrvallausega. Lisand. Otse- ja kaudkõne. Otsekõne asendamine kaudkõnega. Tsiteerimine ja refereerimine. Ütte kasutamine, keeleline etikett. Ütte kirjavahemärgid.

Sõnaliigid. Tegusõnade käändeliste ja pöördeliste vormide eristamine.

Lühendamine. Lühendusviisid, lühendite sobivus teksti ja nende vajalikkus. Üldkasutatavad lühendid.

TEKSTIÕPETUS

Suulise ja kirjaliku keelekasutuse eripära. Suulise teksti ülesehitus. Diktsioon, kõne valjus ja selgus. Kõne, lühiettekanne, väitlus. Suulise suhtlemise tavad. Telefonivestlus. Teksti liigid. Teabetekstide

eripära. Meediateksti eesmärk ja eripära. Reklaam. Internet. Kriitiline lugemine. Meedia eetika. Sõnavabadus Teksti kompositsioon (sissejuhatus, arendus, lõpetus; kujundid; teksti sidusus, vormistus). Jutu alustamise ja lõpetamise võimalusi. Olulise esiletõstmise jutustuses. Argumenteerimine, poolt- ja vastuväited. Arvustus. Arvustuse võrdlemine sisu ümberjutustusega. Eritüübiliste tekstide analüüs. Refereerimine ja tsiteerimine. Referaat ja uurimus. Lühiettekande koostamine ja esitamine. Diskussioon. Alusteksti põhjal kirjutamine. Kirjutamise eeltöö. Probleemi püstitamine, materjali kogumine; materjali analüüs ja järelduste tegemine. Kompositsiooni kavandamine. Sõnastusvigade ennetamine: hoidumine ülearusest ja paljusõnalisusest. Kõnekujundite (epiteet, võrdlus, metafoor, isikustamine) kasutamine. Lausekujundite (kordus, retooriline küsimus ja hüüatus) kasutamine. Lausestusvigade parandamine.

Kirjutamine. Arutleva kirjandi kavandamine, ülesehitus. Tagasiside.

Õpitulemused

Õpilane

- rakendab häälikuõigekirja reegleid;
- kasutab ja kirjavahemärgistab õpitud erinevat liiki lauseid;
- oskab keeleliselt õigesti vormistada otsekõnet;
- muudab otsekõnet kaudkõneks ja vastupidi;
- kasutab sidesõnu, sh ühendsidesõnu otstarbekohaselt;
- oskab vormistada tsitaati ja refereeringut;
- kasutab eesti keelele omast sõnajärge ja ühildumist;
- kasutab üldtuntud lühendeid;
- kontrollib "Eesti keele sõnaraamatust" sõna tähendust, õigekirja, hääldust, vormimoodustust, rektsiooni;
- põhjendab lühidalt oma arvamust;
- kirjutab sidusat kirjandit etteantud teemal, rakendades teksti ülesehituse põhimõtteid;
- oskab oma teksti sisuliselt ja keeleliselt redigeerida;

Kasutatav õppekirjandus

Ratassepp, P. Lausetest tekstini. Eesti keele õpik 8. klassile. I ja II osa. Avita, 2010

Ratassepp, P. Lausetest tekstini. Eesti keele töövihik 8. klassile. I ja II osa. Avita, 2010

EESTI KEELE AINEKAVA 9. KLASSILE

Maht 70 tundi aastas

Suuline ja kirjalik suhtlus

Veebisuhtluse eesmärgid, võimalused ja ohud. Veebitekst eesmärgid, eripära.

Veebipõhised suhtluskanalid: jututoad, blogid, kommentaarid.

Veebis kommenteerimine. Keeleviisakus ja -väärikus. Anonüümsuse mõju keelekasutusele.

Aktuaalse meediateksti kommenteerimine vestlusringis. Loetu kirjalik ja suuline vahendamine. Suhtlemine ajakirjanikuga.

Väitlus, väitluse reeglid. Kõne, selle ülesehitus. Kõne ettekandmine. Õige ja selge hääldus.

Teksti vastuvõtt

Veebilehed: eesmärgid ja ülesehitus. Veebist teabe otsimine, teabeallikate ja info kriitiline hindamine. Viitamine.

Teabe talletamine ja süstematiseerimine.

Sõnalise teksti seostamine pildilise teabega (foto, joonis, skeem jm). Pilttekstide ja teabegraafika lugemine ja tõlgendamine.

Tarbetekstide eesmärk, tarbetekstide tunnused ja ülesehitus. Tarbe- ja teabetekstidest olulise info leidmine, süstematiseerimine ja selle põhjal järelduste tegemine.

Funktsionaalstiilid: tarbe-, teabe-, meedia- ja reklaamitekstide keelekasutus.

Tekstiloome

Arutlusteema leidmine ja sõnastamine isikliku kogemuse või alustekstide põhjal. Arutluse põhiskeem: väide, põhjendus, järeldus.

Teksti pealkirjastamine. Tekstilõik, tekstilõigu ülesehitus. Lõikude järjestamise põhimõtted ja võimalused. Tuumlause.

Teksti sidusus. Jutustava, kirjeldava ja arutleva tekstiosa sidumine tervikuks.

Sobivate keelendite valimine kõnelemisel ja kirjutamisel vastavalt suhtluseesmärkidele.

Kirjaliku ja suulise keelekasutuse eripära.

Teksti keeleline toimetamine: sõnastus- ja lausestusvigade parandamine.

Keeleteadmiste rakendamine töös tekstidega. Keelekujundite kasutamine tekstiloomel: konteksti sobivad ja sobimatud kujundid.

Tarbetekstide koostamine ja vormistamine: elulookirjeldus, seletuskiri, avaldus, taotlus.

Õigekeelsus ja keelehoole

Tekstide kirjutamine: kõne, kommentaar, kirjand, referaat, ettekanne. Tekstide näitlikustamine.

Üldteemad

Keeleuendus. Kirjakeele areng tänapäeval: võimalused ja ohud.

Keelesugulus, soomeugri ja indoeuroopa keeled.

Eesti keele eripära, võrdlus teiste keeltega.

Häälikuõpetus ja õigekiri

Muutumatu sõnade kokku- ja lahkukirjutamine.

Tsitaatsõnade märkimine kirjas. Võõrnimede õigekiri ja vormimoodustus.

Lühendamise põhimõtted ja õigekiri, lühendite käänamine.

Poolitamine, sh võõrsõnade ja nimede poolitamine.

Arvuti keelekorrektori kasutamine.

Sõnavaraõpetus

Keelendite stiilivärving, seda mõjutavad tegurid. Fraseologismid, nende stiilivärving. Sünonüümid, homonüümid, paronüümid.

Sõnavara täiendamise võimalused: sõnade tuletamine, liitmine ja tehissõnad. Sagedamini esinevad tuletusliited ja nende tähendus.

Eesti keele olulisemad sõna- ja käsiraamatud, keelealased veebiallikad. Sõnaraamatute kasutamine sõnade tähenduse ja stiilivärvingu leidmiseks.

Õpitulemused

Õpilane

- rakendab täheortograafia reegleid;
- kasutab õigesti suurt ja väikest algustähte;
- oskab sõnu kokku ja lahku kirjutada;
- oskab õigesti kasutada käändeid ning pöörsõna käandelisi ja pöördelisi vorme;
- oskab kirjavahemärgistada erinevaid lauseliike;
- oskab sõnu poolitada;
- oskab kasutada üldtuntud lühendeid;
- oskab kõnelemisel ja kirjutamisel valida sobivaid keelevahendeid vastavalt suhtluseesmärkidele;
- oskab leida õigekeelsussõnaraamatust vajalikku teavet sõnade tähenduse, õigekirjutuse, vormimoodustuse, kasutusvaldkonna kohta;
- oskab leida kuuldust ja loetust olulist teavet, tuua välja probleeme, teha kokkuvõtet;
- oskab teksti liigendada;
- teab eri liiki tekstide eripära ja eesmärgi;
- oskab eristada põhilisi ajakirjandusžanreid: uudis, juhtkiri, arvamus, kuulutus, reklaam;
- oskab eristada fakti ja arvamust;
- teab ja tunneb õpitud kõnekujundeid;
- oskab kirjutada sidusat kirjandit etteantud teemal ja seda õigesti liigendada, rakendades teksti ülesehituse põhimõtteid;
- oskab oma teksti sisuliselt ja keeleliselt redigeerida;

- oskab kirjutada lugu, kirjeldust, lihtsamat arutlust; uudist; avaldust, elulookirjeldust, referaati;
- oskab koostada kõnet või lühiettekannet ning seda esitada;
- esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi, teeb kuuldu ja loetu põhjal järeldusi ning annab hinnanguid;
- suudab asjalikult sekkuda avalikku diskussiooni meediakanalites, üritustel ja mujal; kommenteerib veebis asjakohaselt;
 - väärtustab eesti keelt ühena Euroopa ja maailma keeltest; suhestab keeli teadlikult, tajub nende erinevusi;
 - edastab võõrkeeles kuulnud ja loetud infot korrektses eesti keeles ja arvestades eesti keele kasutuse väljakujunenud tavaid;
 - leiab oma sõnavara rikastamiseks keeleallikatest sõnade konteksti-tähendusi, kasutusviise ja mõistesuhteid;
 - tunneb keelendite stiiliväärtust; oskab keelendeid tekstis mõista ja kasutada;
 - tuleb eesti kirjakeelega toime isiklikus ja avalikus elus ning edasi õppides.

Kasutatav õppekirjandus

Puik, K; Ratassepp, P. *Mõttest tekstini. Eesti keele õpik 9. klassile*. Tallinn: Avita. 2013

Puik, K; Ratassepp, P. *Mõttest tekstini. Eesti keele töövihik 9. klassile*. I-II osa. Tallinn: Avita. 2013

Mäekivi, Ü., Ratassepp, P. *Mõttest tekstini. Eesti keele kontrolltööd 9. klassile*. Tallinn: Avita. 2013

Ainetevaheline lõiming

Võõrkeeled – sõnaliigid, tõlketekstide toimetamine, eesti kirjanike loominguga tutvumine võõrkeelte vahendusel; tekstide tõlkimine ja toimetamine veebisõnaraamatute abiga (Google Translate)

Informaatika – testiloome arvutis, info-otsing

Klassiväline töö:

- Teatrikülastus
- „Kirjandus kinos“ Sõpruses
- Muuseumide haridusprogrammid.

KIRJANDUSE AINEKAVA

Kirjandus on õppeaine, mis vahendab keele kunstilist kasutust, kujundab õpilase mõtlemisoskust, väärtushinnanguid ja identiteeti. Funktsionaalse kirjaoskuse arendamiseks tuleb kirjandustundides tegelda ka teabetekstidega, mis on seotud eelkõige kirjandusega ja kirjanikega. Nende abil õpitakse teksti adekvaatselt mõistma, olulist leidma, teavet struktureerima, võrdlema, eri liike tekste looma jms. Et oskused saaksid kinnistuda, on õppimises oluline koht kordamisel.

Hea emakeeleoskuse saavutamise nimel on otstarbekas kõikide õpitavate teemade juures silmas pidada järgmisi aspekte:

- mõtlemis- ja väljendusoskuse arendamine,
- tähenduse mõistmine ja keeletunnetuse arendamine,
- sõnavara laiendamine, sõnaliikide tundmaõppimine,

EESMÄRGID

kirjanduse õpetusega taotletakse, et õpilane

- oskab ise luua terviklikku teksti,
- austab eesti keelt kui rahvuse ja kultuuri kandjat.
- loeb eakohast ilukirjandust ja arendab oma lugemisoskust;
- väärtustab kirjandust oma rahvuskultuuri olulise osana, eri rahvaste kirjandust ja kultuurilist mitmekesisust;
- mõistab kujundlikku keelt, arendab oma sõnavara, suulist ja kirjalikku väljendusoskust;
- arendab oma loovvõimeid ja väärtustab loomingulise töö tulemust;
- kujundab kirjanduse abil oma väärtushinnanguid ja eetilisi hoiakuid;
- arendab oma mõtte- ja tundemaailma.

Kirjanduse eri liike ja žanre esindavad tekstid õppekirjandusse ja vabalugemiseks valitakse eesti ja väliskirjanike loomingust, arvestades järgmisi teemavaldkondi.

Väärtused ja kõlblus: enesehinnang, ausus enese ja teiste vastu, iseenda ning teiste vajadused ja huvid, arusaamine heast ja halvast, õigus ja ebaõigus, kiiduväärne ja taunitav, erinevus teistest, minu hobid ja huvid, minu tervis ja tulevik, rikkuse ja vaesuse probleemid, kohustused ja vastutus, üksiolek ja hirmud jms.

Kodus ja koolis: perekond, kodu turvalisus, vägivald kodus, armastus oma kodu ja koduste vastu, suhted vanemate, kasuvanemate ning vanavanematega, suhted õdede ja vendade jt lähisugulastega, poiste ja tüdrukute suhted, sallivus teistsuguste inimeste suhtes, abivajaja ja aitaja, nohiklikkus ja tõrjutus, piir oma ja võõra vahel, piir lubatu ja lubamatu vahel jms.

Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus: rahvuskultuuri eripära ja olulisus rahvale, matkamine kodukohas ning reisimine kauges maades, kultuuride mitmekesisus, erinevate rahvaste uskumused ja tavad, käitumine erinevas kultuuriruumis, külalislahkus, lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja inimestesse, kultuuriinimesed kui eesti rahvuskultuuri tutvustajad ning hoidjad jms.

Mängiv inimene: ringmängud ja mängulust, sõnamängud, teatri võlumaailm, leidlik probleemide lahendamine, iluelamused, loominguline koostöö, mängult ja päriselt, põhjendatud ja põhjendamata riskid jms.

Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng: minu osa looduse hoidmisel, austav suhtumine elus- ja eluta loodusesse, hädasolija aitamine, lemmikloomad ning vastutus nende eest, aastaegade omanäolisus jms.

Kodanikuühiskond ja rahvussuhted: minu juured, seos mineviku, oleviku ja tuleviku vahel, traditsioonid ja sündmused, mis tagavad järjepidevuse, suhe keelesse, kodupaiga keel, suhted teiste rahvustega jms.

Teabekeskond, tehnoloogia ja innovatsioon: avastamisrõõm ja õppimiskogemused, tänapäevased teabeotsimis- ja -edastamisvõimalused, internet kui silmaringi avardaja ning infoallikas, internet kui ohuallikas, käitumine suhtlusportaalides, film ja foto kui hetke ning ajaloo jäädvustajad jms

KIRJANDUSE AINEKAVA 5. KLASSIS

Lugemine

Lugemise eesmärgistamine. Lugemiseks valmistumine, keskendunud lugemine.

Lugemistehnika arendamine, häälega ja hääleta lugemine, pauside, tempo ja intonatsiooni jälgimine.

Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Lugemisrõõm. Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele.

Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.

Jutustamine

Tekstilähedane sündmustest jutustamine kavapunktide järgi. Tekstilähedane jutustamine märksõnade toel. Aheljutustamine. Iseendaga või kellegi teisega toimunud sündmusest või mälestuspildist jutustamine.

Jutustamine piltteksti (foto, koomiks) põhjal.

Fantaasialoo jutustamine.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Teose mõistmist toetavad tegevused

Küsimuste koostamine: fakti- ja fantaasiaküsimused.

Küsimustele vastamine tekstinäitega või oma sõnadega. Teksti kavastamine: kavapunktid väidete ja märksõnadena.

Lõikude kesksete mõtete otsimine. Teksti teema sõnastamine. Arutlemine mõne teoses käsitletud teema üle. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine. Illustratiivsete näidete (nt iseloomulike detailide) otsimine tekstist. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal.

Oma mõtete, tundmuste, lugemismuljete sõnastamine.

Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine.

Teose/loo kui terviku mõistmine

Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Sündmuste järjekord.

Tegelaste probleemi leidmine ja sõnastamine. Teose sündmustiku ja tegelaste suhestamine (nt võrdlemine) enda ja ümbritsevaga. Pea- ja kõrvaltegelaste leidmine, tegelase muutumise, tegelastevaheliste suhete jälgimine, tegelaste iseloomustamine, käitumise põhjendamine. Tegelasrühmad. Tegelasvaheline konflikt, selle põhjused ja lahendamisteed.

Loomamuinasjutu tüüptegelased.

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

Epiteedi ja võrdluse äratundmine ja kasutamine. Valmi mõistukõnest arusaamine. Koomilise leidmine tekstist.

Riimide leidmine ja loomine. Luuletuse rütmi ja kõla tunnetamine. Algriimi leidmine rahvalauludest. Algriimi kasutamine oma tekstis. Luuleteksti tõlgendamine.

Rahvalaulu olemus. Loomamuinasjutu sisutunnused (lugu, tegelased, hea võitlus kurjaga jne). Tekke- ja seletusmuistendi tunnused. Seiklusjutu tunnused. Tänapäeva rahvaluule.

Teose teema. Probleemi olemus. Pea- ja kõrvaltegelane. Tegelasvahelise konflikti olemus. Luuletuse vorm: salm.

Rahvakalendri tähtpäevad.

Esitamine

Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?) Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine; õige hingamine ja kehahoid. Luuleteksti esitamine peast. Rollimäng, rolliteksti esitamine.

Omalooming

Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Esemel, olendi, inimese, tegevuskoha, looduse, tunnete kirjeldamine.

Jutustamine. Jutustuse ülesehitus. Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses. Minavormis jutustamine.

Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid, nt loomamuinasjutu, seiklus- või fantaasiajutu, tekke- või seletusmuistendi, loomtegelase, või kirjandusliku tegelase kirjelduse, ette antud riimide põhjal või iseseisvalt luuletuse, sündmustiku või tegelasega seotud kuulutuse, loole uue või jätkuva lõpu, kirja mõnele teose tegelasele või tegelasrühmale, algustähekordustega naljaloo, luuletuse põhjal samasisulise jutu või muud sellist.

Õpitulemused

- klassikaaslastele tutvustada loetud raamatu sisu ja tegelasi;
- iseloomustada ja võrrelda tegelasi;
- oskab lugemispala kavastada;
- oskab teksti ette lugeda, jutustada tekstilähedaselt ja kokkuvõtlikult;
- oskab tekstiga iseseisvalt töötada: esitada teksti kohta küsimusi, küsimustele teksti

põhjal vastata;

- määrata teose sündmuste toimumise aega, kohta ja järjekorda;
- leida regilaulust algriimi;
- leida tekstist ja ise kasutada epiteete;
- kirjutada läbielatud sündmustest;
- oskab sõnastada luuletuse teemat, kirjeldada meeleolu;
- oskab esitada luuletust või proosakatkendit; esineda dialoogis.
- On läbi lugenud vähemalt kuus raamatut.
- Tunneb rahvakalendri tähtpäevi.

Soovituslik lugemisvara

Aasta jooksul loeb õpilane valikust 6 raamatut. Üks raamat võib olla ka ise valitud (u 150 lk)

Kreutzwald "Eesti rahva ennemuistsed jutud"

Kross "Mardileib"

Pervik "Kallis härra Q"

Raud "Kalevipoeg"

Lindgren "Röövlitütar Ronja", "Vennad Lõvisüdamed"

Molnar "Pal- tänava poisid"

Lindgren "Meisterdetektiiv Blomkvist", "Meisterdetektiiv Blomkvisti ohtlik elu", "Kalle Blomkvist ja Rasmus"

E. Kästner „Veel üks Lotte“

J. Parijõgi „Jutte“

S. Rannamaa „Kadri“, „Kasuema“

C. Cassidy „Pöörane“/ Katrin Reimus „Haldjatants“

O. Luts „Kapsapea“

Luuleraamat I.Trull, E.Enno, O.Arder

Muinasjutud, muistendid

Kasutatav õppekirjandus

J. Urmet. L. Vanamõlder. Kirjanduse õpik I ja II osa. – Tallinn, AS Bit, 2012

J. Urmet. L. Vanamõlder. Kirjanduse töövihik I ja II osa. – Tallinn, AS Bit, 2012

KIRJANDUSE AINEKAVA 6. KLASSILE

Maht 105 tundi aastas

Lugemine

Teose mõistmist toetavate oskuste arendamine (küsimuste moodustamine, teksti kavastamine, tegelastevaheliste suhete välja toomine).

Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine.

Illustratiivsete näidete otsimine tekstist.

Detailide leidmine ja kirjeldamine. Püstitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal.

Pea- ja kõrvaltegelaste leidmine, iseloomustamine, käitumise põhjendamine. Tegelastevahelise probleemi leidmine ja sõnastamine. Sündmuste põhjus-tagajärg seosed.

Jutustamine

Tekstilähedane sündmustest jutustamine kavapunktide järgi. Tekstilähedane jutustamine märksõnade toel. Loo ümberjutustamine uute tegelaste ja sündmuste lisamisega. Iseendaga või kellegi teisega toimunud sündmusest või mälestuspildist jutustamine. Jutustamine piltteksti (foto, illustratsioon, karikatuur, koomiks) põhjal. Fantaasialoo jutustamine.

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduste seletamine.

Kõnekujundid (epiteet, võrdlus, personifikatsioon).

Sümbolite seletamine.

Luuleteksti tõlgendamine.

Valmi tunnused. Koomiline ja mittekoomiline.

Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine

Imemuinasjutu sisutunnused. Hiiu- ja vägilasmuistendi tunnused. Vanasõna ja kõnekäänu olemus. Ajaloolise jutustuse tunnused. Teose teema ja idee. Probleemi olemus. Tüüpregelane. Tegelasvahelise konflikti olemus. Luuletuse vorm: salm ja riim. Päevik kui ilukirjandusliku teose vorm. Animafilmi olemus.

Seiklusjutu ja ajaloolise jutustuse tunnused.

Ulmekirjandus. Koomiks. Näitekirjandus. Eesti teatri ajalugu. Filmikunst. Meediatekstitid.

Eesti rahva suurkujud.

Teksti teema ja peamõtte sõnastamine.

Esitamine

Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?) Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine; õige hingamine ja kehahoid. Luuleteksti esitamine peast. Lühikese proosateksti esitamine (dialoogi või monoloogina).

Omalooming

Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang. Esemel, olendi, inimese, tegevuskoha, looduse, tunnete kirjeldamine. Autori suhtumine kirjeldatavasse ja selle väljendamine.

Jutustamine. Jutustuse ülesehitus. Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses. Minavormis jutustamine.

Teemamapp tänapäeva kultuurinähtuste või kultuurilooliste isikute kohta. Teemamapi vorm (mapp, karp, CD vms), sisu ja vormistamine.

Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid, nt imemuinasjutu, tõsielu- või fantaasiajutu, hiiu- või vägilasmuistendi, mälestusloo, kirjandusliku tegelase või looduskirjelduse, vanasõna(de) või kõnekäändude põhjal jutukese, ette antud riimide põhjal või iseseisvalt luuletuse, teose või kujuteldava tegelase päevikulehekülje, loo sündmustiku edasiarenduse, tegelasvahelise dialoogi, kirja mõnele teose tegelasele või tegelasrühmale, luuletuse põhjal samasisulise jutu või muud sellist.

II kooliastmes käsitletavat mõistet:

detail, konflikt, kõrvalregelane, peatregelane, probleem, sündmustik, teema, regelane, tegevusaeg, tegevuskoht, teos, algriim, epiteet, koomika, riim, võrdlus, loomamuinasjutt, luule, rahvalaul, seiklusjutt, tekkemuistend, seletusmuistend, rollitekst, jutustamine, kirjeldamine

Mõisteid on vaja teoste/tekstide üle arutlemiseks. Sellest tulenevalt ei hinnata kirjanduses mõistete defineerimise oskust.

II kooliastme koondõpitulemused

6. klassi lõpetaja:

- on lugenud eakohast erižanrilist väärtkirjandust, kujundab selle kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ja arendab lugejaoskusi;
- väärtustab kirjandust kui oma rahvuskultuuri olulist osa ja eri rahvaste kultuuri tutvustajat;
- tõlgendab, analüüsib ja mõistab teoses kujutatud lugu ja tegelassuhteid, elamusi ja väärtusi;
- mõistab ja aktsepteerib erinevaid seisukohti, mis kirjandusteost lugedes võivad tekkida;
- jutustab teksti- või elamuspõhiselt ja arutleb teoses toimunu üle, väljendades end korrektselt;
- kirjutab nii jutustavaid kui ka kirjeldavaid omaloomingulisi töid, väljendades ennast korrektselt;
- kasutab vajaliku teabe hankimiseks eri allikaid, sealhulgas sõnaraamatuid ja interneti.
- on läbi lugenud kuus kirjandusteost

Soovituslik lugemisvara

Krüss "Timm Thaler ehk müüdnud naer"

Tolkien "Kääbik"

Peticka "Vana- Kreeka muistendid ja pärimused" /vennad Stephanidesed "Iidsete aegade lood"

Twain "Tom Sawyeri seiklused"

London "Ürgne kutse", "Valgekihv"

Verne "Viieteistkümnendaastane kapten" või muu Verne'i teos

J.Brzechwa „Pan Kleksi akadeemia“

F. Molnar „Pal-täna poissid“

E. Raud „Kalevipoeg“

A. Lindgren „Meisterdetektiiv Blomkvist“

Ch. Nöstlinger „Vahetuslaps“

O . Preussler „Krabat“

Grimmi muinasjutud

Põhjalikumalt käsitletavad autorid II kooliastmes

Sissevaateid Friedrich Robert Faehlmanni, Harri Jõgisalu, Andrus Kiviräha, Friedrich Reinhold Kreutzwaldi, Astrid Lindgreni ja Leelo Tungla ning mõne paikkondlikult tähtsa kirjaniku elu-, tegevus- ja loomingulukku

Ainetevaheline lõiming

Inimeseõpetus, kehaline kasvatus - spordist ja sportlastest

Ajalugu - erinevatest maadest pärit kirjanikud, Soome-ugri meel ja keel, erinevate ajastute kirjanikud

Loodus – onomatopoeetilised sõnad

Kunst - vanasõnade ja kõnekäändude kujutamine pildiliselt

Informaatika -

Kasutatav õppematerjal

J. Urmet, L. Vanamõlder "Eesti keele õpik 6. klassile. Kirjandus" I ja II osa

J. Urmet, L. Vanamõlder "Eesti keele õpik 6. klassile. Kirjandus" I ja II osa

KIRJANDUSE AINEKAVA 7. KLASSILE

Maht 70 tundi aastas

Lugemine

Lugemise iseseisev eesmärgistamine. Kiire ja aeglane lugemine, ülelibisev ja süvenenud lugemine. Eesmärgistatud ülelugemine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine.

Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine. Koolis soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.

Jutustamine

Tekstilähedane jutustamine märksõnade abil. Loo kokkuvõtlik jutustamine. Loo jutustamine erinevast vaatepunktist. Loo ümberjutustamine tegevuse aja ja koha muutmisega. Tutvumine elektroonilise meedia (raadio, televisioon, Internet) erinevate jutustamisviisidega.

Teose tõlgendamine ja analüüs

Teose mõistmist toetavate oskuste arendamine. Küsimuste koostamine: fakti- ja järeldamisküsimused, fantaasiaküsimused. Teksti kavastamine. Teksti kesksete mõtete leidmine. Teksti teema ja peamõtte sõnastamine. Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Autori hoiaku ja teksti sõnumi mõistmine ja sõnastamine, illustratiivsete näidete leidmine tekstist. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine. Probleemi olemus-põhjus-tagajärg-lahendus seoste üle arutlemine. Loetu põhjal järelduste tegemine. Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust, oma sõnavara rikastamine.

Teose kui terviku mõistmine

Tegelase analüüs. Teose käigus tegelasega toimunud muutuste leidmine. Fantaasiakirjanduse ja naljandite tüüptegelased. Tegelasvaheliste suhete analüüs. Tegelasrühmadevaheline konflikt ja konflikti kasvamine. Tegelasate tegevusmotiivide selgitamine. Erinevate teoste peategelaste võrdlemine. Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine. Sündmuste põhjus-tagajärg seoste leidmine. Miljöö kirjeldamine. Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatute seostamine. Tekstist filmilike episoodide leidmine. Filmi ja kirjandusteose võrdlemine.

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduste seletamine.

Võrdlus ja metafoor kõnekäändudes. Mõistatuse kui sõnalise peitepildi äraarvamine ja loomine.

Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise ja korduse tundmine ja kasutamine. Sümbolite seletamine. Allegooria mõistmine. Piltluule kui piltkujundi tõlgendamine.

Luuleteksti tõlgendamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.

Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine

Rahvaluule liigid ja alaliigid. Regilaul ja riimiline rahvalaul. Muinasjutu tunnused (kujund, sümbol, sõnum). Muinasjutu vormitunnused, kompositsioon ja rändmotiivid.

Koha- ja ajaloolise muistendi tunnused. Usundilise muistendi tunnused. Naljandi ja anekdoodi tunnused. Puändi olemus. Kõnekäänu ja vanasõna olemus. Mõistatuse olemus.

Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika, dramaatika tunnused. Eepose ja jutustuse tunnused. Seiklusromaanide tunnused. Robinsonaadi ja utopia tunnused. Novell.

Luule vorm: värss, stroof. Piltluule.

Valmi ja ballaadi tunnused. Motiivi olemus.

Komöödia tunnused. Dramaatika mõisted: monoloog, dialoog, remark, repliik.

Õpitulemused

Õpilane:

- tutvustab loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit;
- kirjutab teose põhjal omaloomingulise töö;
- leiab teksti sõlmsündmuse ja sündmustest põhjus-tagajärg seoseid;
- leiab tekstist ja kasutab õpitud kõnekujundeid;
- eristab vanasõnu, kõnekäände ja mõistatusi;
- nimetab ja eristab ilukirjanduse põhiliike;
- koostab ja esitab (teost tutvustavat) ettekannet.
- on läbi lugenud vähemalt kuus tervikteost (raamatut) ja oskab esitada peast vähemalt 2 luuletust.

Soovituslik lugemisvara

H. Nõu "Pea suu!", „Tõmba uttu“

A. Kivirähk „Rehepapp“, „Mees, kes teadis ussisõnu“

Ch. Bront „Jane Eyre“

“Anne Franki päevik” (koostanud O. Frank)

S. Henno „Mina olin siin“

O. Luts “Kevade”

E. Bornhöhe “Tasuja”

M. Karusoo “HIV”

Luuleraamat (J. Tätte, J. Viiding, A. Alliksaar, T. Trubetsky, M. Jääger jmt)

A. Vallik „Kuidas elad, Ann?“ „Mis teha, Ann?“

Kasutatav õppekirjandus

Kivisilla, V., Ratassepp, P., Rooste, J. *Labürint. Kirjanduse õpik 7. klassile*. Tallinn: Avita. 2011

Kalamees, K. *Labürint. Kirjanduse töövihik 7. klassile*. Tallinn: Avita. 2011

Metoodilised soovitused

Kirjutamine: õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid, nt koha- või ajaloolise muistendi, valmi või allegoorilise loo, rahvalaulu, naljandi, mõistatusi; kõnekäändude põhjal naljaloo; kirja ühelt tegelaselt teisele, tegelasele tegevusjuhendi, tekstis toimunud sündmuste eelloo, loo muudetud vaatepunktiga, puänteeritud loo, erinevate teoste peategelaste võrdluse, vaadatud filmi põhjal ühelauselise või pikema kokkuvõtte või soovitusi vms.

Lühikese proosateksti esitamine peast (dialoogi või monoloogina). Draamateksti esitamine ositi. Instseneeringu esitamine.

Erinevate vaatenurkade graafiline visand. Väitlusklubi, pressiklubi.

KIRJANDUSE AINEKAVA 8. KLASSILE

Maht 70 tundi aastas

Lugemine

Erinevate lugemistehnikate valdamine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine.

Tutvumine erinevate ilukirjandusžanritega.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Küsimuste koostamine: fakti- ja järeldamisküsimused; fantaasiaküsimused. Teksti kesksete mõtete leidmine. Teksti teema ja peamõtte sõnastamine. Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Kokkuvõtte kirjutamine. Autori hoiaku ja teksti sõnumi mõistmine ja sõnastamine, illustratiivsete näidete leidmine tekstist.

Probleemi olemus-põhjus-tagajärg-lahendus seoste üle arutlemine. Loetu põhjal järelduste tegemine. Tegelase analüüs: teose käigus tegelasega toimunud muutuste leidmine. Kirjanduse tüüp-tegelasi. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega, ümbritseva maailmaga. Tegelastevahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine, suhete analüüs.

Teose/loo kui terviku mõistmine

Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Muutuv ja muutumatu tegelane. Teose käigus tegelasega toimunud muutuste leidmine. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega, ümbritseva maailmaga. Tegelase sisekonflikti äratundmine.

Tegelastevahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine, suhete analüüs. Tegelaste tegevusmotiivide selgitamine, käitumise põhjuste analüüsimine. Tegelasrühmadevaheline konflikt ja konflikti gradatsioon.

Erinevate teoste peategelaste võrdlemine.

Kirjanduse tüüptegelasi.

Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine.

Sündmuste põhjus-tagajärg-seoste leidmine.

Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatu seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest.

Tekstist filmilike episoodide leidmine. Filmi ja kirjandusteose võrdlemine.

Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust, oma sõnavara rikastamine. Rahvajuttude eripära ja kujundlik keel. Autori keelekasutuse omapära leidmine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine. Komöödia, tragöödia, draama tunnused. Lavastus. Dramaatika mõistete monoloog, dialoog, vaatus, stseen, remark, *repliik* olemus. Motiivi olemus. Intriigi olemus. Müüdi tunnused. Soneti, haiku, vabavärsilise luule tunnused. Luule vorm: erinevad riimiskeemid. Luuleteksti tõlgendamine. Regilaulu elementide leidmine autoriluulest. Seiklus-, ulme- ja detektiivromaanide tunnused. Robinsonaadi ja utopia tunnused. Reisikirja olemus. Usundilise muistendi tunnused.

Mõisted: realism, novell, romaan, ulmeromaan, kriminaalromaan, antikangelane; muinasjutt, muistend, naljand; tragöödia, komöödia, süžee, dialoog, repliik, remark, stseen, vaatus, monoloog, karakter, miljö

Mõisteid on vaja teoste/tekstide üle arutlemiseks. Sellest tulenevalt ei hinnata kirjanduses mõistete defineerimise oskust.

Õpitulemused

Õpilane:

- tutvustab loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi ja probleeme, sõnastab teose teemat ja peamõtet;
- leiab tekstist sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika elemente;
- oskab leida ja kasutada õpitud kõnekujundeid;
- oskab võrrelda kaht muinasjuttu ja leida neist ühisjooni;
- oskab leida teosest kompositsioonielemente;
- kirjutab teose põhjal omaloomingulise töö;
- leiab teksti sõlmsündmusi ja sündmustest põhjus-tagajärg seoseid;
- nimetab ja eristab rahvaluule põhiliike;
- kirjutab loetu põhjal jutustavat, kirjeldavat ja arutlevat teksti;
- oskab esitada suulist ettekannet.

- Õpilane on läbi lugenud vähemalt kuus tervikteost (raamatut) ja oskab esitada peast vähemalt 2 luuletust.

Kasutatav õppekirjandus

Kivisilla, V., Ratassepp, P., Rooste, J. *Labürint. Kirjanduse õpik 8. klassile*. Tallinn: Avita. 2012

Kalamees, K. *Labürint. Kirjanduse töövihik 8. klassile*. Tallinn: Avita. 2012

Soovituslik lugemisvara

E. Bornhöhe “Kuulsuse narrid”, „Pisuhänd“

A. de Saint-Exupery „Väike prints“

D. Defoe „Robinson Crusoe“

A. Christie teos omal valikul/ A. C. Doyle “Hirmu org”, “Nelja märk” vm

Shakespeare „Romeo ja Julia“

K. Reimus „Haldjatants“

Uudisteos sarjas „Teravik“

Üks T. Pratchetti romaan

Üks reisikiri „Minu ...“ sarjast

A. Dumas „Kolm musketäri“

A. Marshall “Ma suudan hüpata üle lompide”

Üks luulekogu omal valikul

Metoodilisi soovitusi

Kirjutamine: õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid, nt seiklus-, ulme- või detektiivjutu, haiku või piltluuletuse, vabavärsilise luuletuse, näidendi, proosa või luuleteksti dramatiseeringu, tegelase monoloogi, tegelase eluloo, muudetud žanris teksti (nt luuletuse põhjal kuulutuse, uudisest jutustuse), lisatud repliikidega teksti, minavormis loo, detailide abil laiendatud loo, võrdluste- ja metafooriderikka teksti, ühest ja samast sündmusest loo traagilises ja koomilises võtmes, kirja teose autorile, teostest valitud ja kommenteeritud tsitaatide kogumiku, tsitaadi alusel (moto) kirjandi, kirjandusteose arvustuse, tegelase seletuskirja vms. Teost tutvustava ettekande koostamine esitlustarkvara abil.

KIRJANDUSE AINEKAVA 9. KLASSILE

Maht 70 tundi aastas

Lugemine

Erinevate lugemistehnikate valdamine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine.

Loetava teksti eesmärgistatud jälgimine. Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine.

Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele, teose võrdlemine mõne teise teosega. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Koolis soovitatud

tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine

Jutustamine

Loo jutustamine: jutustamine teksti kompositsioonist lähtuvalt, jutustades tegevuse aja ja koha muutmine, uute tegelaste ja sündmuste ja/või erinevat liiki lõppude lisamine, eri vaatepunktist jutustamine, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi.

Tutvumine elektroonilise meedia (raadio, televisioon, internet) erinevate jutustamisviisidega.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Teose mõistmist toetavad tegevused. Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, analüüsi- ja hindamisküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnadega või oma arvamusega, toetumata tekstile.

Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Konspekti koostamine.

Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Autori hoiaku ja teose sõnumi mõistmine ja sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine, tähenduse kommenteerimine ja valiku põhjendamine. Probleemi olemuse-põhjuse-tagajärje-lahenduse seoste üle arutlemine. Loetu põhjal järelduste tegemine.

Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine.

Teose/loo kui terviku mõistmine

Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Muutuv ja muutumatu tegelane. Teose käigus tegelasega toimunud muutuste leidmine. Lihtne ja keeruline tegelane. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega, ümbritseva maailmaga. Tegelase sisekonflikti äratundmine. Tegelastevahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine, suhete analüüs. Tegelaste tegevusmotiivide selgitamine, käitumise põhjuste analüüsimine. Tegelasrühmadevaheline konflikt ja konflikti gradatsioon.

Erinevate teoste peategelaste võrdlemine.

Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljöö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine. Teose rütm: ellipsi täitmine. Sündmuste põhjus-tagajärg-seoste leidmine.

Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatute seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest.

Eesti aja- ja kultuuriloo seostamine.

Teksti aja- või kultuuriloolise tähenduse uurimine.

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise, korduse, retoorilise küsimuse ja hüüatuse, ellipsi ja inversiooni tundmine ja kasutamine.

Sümbolite seletamine. Allegooria ja allteksti mõistmine.

Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine.

Luuleteksti tõlgendamine.

Autori keelekasutuse omapära leidmine. Teose stiililise eripära kirjeldamine.

Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.

Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine

Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika, dramaatika tunnused. Eepose, romaani (erinevad liigid), jutustuse, novelli, miniatuuri tunnused.

Luule vorm: värss, stroof, erinevad riimiskeemid. Oodi, ballaadi, soneti, haiku ja vabavärsilise luule tunnused.

Komöödia, tragöödia ja draama tunnused.

Arvustuse olemus.

Esitamine

Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?). Esituse ladusus, selgus ja tekstitäpsus; esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse valimine; korrektne kehahoid, hingamine ja diktsioon. Silmside hoidmine kuulaja-vaatajaga. Miimika ja žestikulatsiooni jälgimine.

Teost tutvustava ettekande koostamine ja esitamine.

Omalooming

Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid: regilaulu, kujundirikka luuletuse või miniatuuri, tegelase iseloomustuse või CV, tegelaste juhtlauseid, teise ajastusse paigutatud tegevustikuga loo, miljöö kirjelduse, kirjandusteose probleemidest lähtuva arutluse, alustekstile sisulise vastandteksti, teatrietenduse, filmi või kirjandusteose arvustuse vms.

Omaloomingulised tööd (nt lühiuurimused) tänapäeva kultuurinähtuste ja kultuurilooliste isikute kohta.

Mõisted: romantism, realism; eepika, dramaatika, lüürika; eepos, romaan, jutustus, novell, poem, ballaad, komöödia, tragöödia, draama; süžee, karakter, miljöö, teema, dialoog; kompositsioon, stiil, miljöö; folkloor; algriim, epiteet, võrdlus, isikustamine, metafoor, kordus

Õpitulemused

- teab kirjanduse põhimõisteid: eepika, lüürika, dramaatika; eepos, jutustus, romaan, luuletus, näidend; komöödia, tragöödia, draama; teema, karakter, dialoog; kompositsioon, stiil;
- teab rahvaluule liike, oskab eristada rahvaluulet ilukirjandusest;
- teab romantismi ja realismi mõistet, nende tunnuseid ning tuntumaid esindajaid;
- teab tuntumaid eesti ja väliskirjanikke, on lugenud vähemalt 12 ilukirjandusteost;
- oskab lühidalt tutvustada 2–3 pikemat proosa- või draamateost, määratleda teemat, iseloomustada nende tegelasi, teose üle arutleda;
- oskab interpreteerida ja esitada luuletust;
- teab paikkonna kirjanduse ja kultuuriloo tuntumaid esindajaid, oskab nendest rääkida.
- on läbi lugenud vähemalt kuus tervikteost

Soovituslik lugemisvara

J. Liiv „Vari“

A. Gailit „Toomas Nipernaadi“

L. Koidula “Säärane mulk ehk Sada vakka tangusoola”

W. Golding “Kärbeste jumal”

G. Orwell „Loomade farm“

A. Kitzberg „Libahunt“

A. C. Doyle´i raamat omal valikul

A. Kivikas „Nimed marmortahvlil“

Kreutzwald „Kalevipoeg“

Üks uudisteos eesti kirjandusest 2005-2015

Üks luulekogu omal valikul

Üks tänapäeva eesti autori teos (M. Heinsaar, U. Vadi, Wimberg jne)

Kasutatav õppekirjandus

Ratassepp, P., Rannaste, K., Sinijärv K. M. Labürint III. Kirjanduse õpik 9. klassile. Tallinn: Avita. 2013

Ratassepp, P., Rannaste, K., Sinijärv K. M. Labürint III. Kirjanduse töövihik I-II 9. klassile. Tallinn: Avita. 2013

III kooliastme koondõpitulemused

Põhikooli lõpetaja:

- on lugenud eakohast erižanrilist väärtkirjandust, kujundab selle kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ja arendab lugejaoskusi;
- väärtustab kirjandust kui oma rahvuskultuuri olulist osa ja eri rahvaste kultuuri tutvustajat;
- tõlgendab, analüüsib ja mõistab kirjandusteost kui erinevate lugude ja inimsuhete, elamuste ja väärtuste allikat ning erinevate seisukohtade loojat;
- mõistab ja aktsepteerib teose lugemisel tekkivate seisukohtade paljusust, väärtustab erinevaid ideid ja kujutamisi viise;
- väljendab end korrektselt suuliselt ja kirjalikult, jutustab kokkuvõtvalt teoses toimunust, arutleb teoses kujutatute üle, kirjutab eriliigilisi omaloomingulisi töid;
- kasutab vajaliku teabe hankimiseks eri allikaid, sealhulgas sõnaraamatuid ja interneti.

Ainetevaheline lõiming

Ajalugu – ilukirjanduslike tekstide ühiskondlik ja poliitiline taust, kombed ja tavad läbi aegade

Muusikaõpetus – viisistatud luuletused, rahvalaulud, libretod, dramatiseeringus osalemine

Kunstiõpetus – ajastute visualiseerimine (tegelaste riietus jms), ilukiri (kirja ja raamatute teke)

Võõrkeel – sõnaliigid, tõlketekstide toimetamine, eesti kirjanike loominguga tutvumine võõrkeelte vahendusel

Käsitöö, tööõpetus – ainealine rahvalooming

Inimeseõpetus – kombed ja tavad läbi aegade